

17834

Modern Königin

Königin

524-25

524-25

MODERN KÖNYVTÁR

19

17

Számlo Lajos

B. E. R. K. E. S I. M. R. E

BÜLBÜL HADNAGY

524-525. SZ.

ÁRA 80 FILLÉR

E TÖRTÉNET MÉLYÉN
KÉT IFJU LÉLEK
PILLANATNYI
EGYMÁSHOZ FÜZŐDÉSÉNEK ÉS
SZÉTREBBENÉSÉNEK
TRAGÉDIÁJA LAPPANG.
AZ EGÉSZ TÖRTÉNET
UGY HANGZIK
MINT EGY MESE.
DE E MESE SZINTERE,
A KÜLÖNÖSEN
GROTESZK, DE
GROTESZKSÉGÉBEN IS
ROMANTIKUS, TITOKKAL
ÉS MISZTIKUMMAL
TELI VIDÉK:
GALICIA. A FIATAL
KATONA FURCSA SZERELMI
ÉLMÉNYE MEGHATÓAN SZÉP.
A HANG AMELYEN
BERKES IMRE
E TÖRTÉNETÉT ELBESZÉLI
KÜLÖN MŰVÉSZI
ESEMÉNY. AZ EGÉSZ
REGÉNYBŐL SZIVREHATÓ
MELEGSÉG ÁRAD.

B E R K E S I M R E
— B Ü L B Ü L H A D N A G Y —

MODERN KÖNYVTÁR

---

5 2 4 — 5 2 5 . S Z Á M

B E R K E S I M R E

B Ü L B Ü L
H A D N A G Y

— N É H Á N Y D R Á G A N A P G A L I C I Á B Ó L —

A T H E N A E U M K I A D Á S A

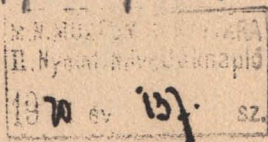
A szerző minden jogot
fentart magának

~~Hang. l.~~
~~348 x2~~

17.834/524-525

A M O D E R N K Ö N Y V T Á R
szerkesztősége
Budapest, VII. Erzsébet-körut 7.

Egy rossz keskeny divány volt a szobában, valóban kényelmetlen volt ez a divány, ezt is úgy rekviálták valahol, de lehet, hogy a szemétdombon találták, odahajították ki az oroszok s onnan cepelték föl a katonák az emeletes kis sarokszobába a hadnagy urnak. A divány is vándorolt. Isten tudja, honnan indult el, hol járt, hol szenvedett, amig ideért az üres, piszkos, rideg galíciai szokol-szobába. A hadnagy Dunántulról jött. Nagy utat tett meg, amig eljutott a galíciai hómezőig s lefekhetett az idegen diványra. Künn pihézett a hó. Nagy távolságból, mintha sulyos, beteg szivdobogás lett volna, némelykor idehalkult az ágyudörgés.

A lépcsőn kopogtak. A hadnagy álmos félszemével az ajtó felé pislantott.

— Valami két nő, igenis ketten vannak, — vigyorgott be a tisztiszolga derűs arca.

— Jó, — mondta a hadnagy, — hadd jöjjenek.

Felült, könyökét a divány meredek támlájára támasztotta, úgy várt. Azok bejöttek. Az egyik kövér volt és szőke, esetlen télikabát feszült rajta, kék szeme bizonytalanul tétovázott a telefüstölt szoba kissé nehéz

levegőjében. A másik kicsiny volt, sárgászöld kabátkája ügyesen takargatta reszkető mellecskáját, sötétbarna szemével nyugtalanul és nyugtalanítón nézegetett körül, mintha már járt volna itt, keresne valakit ebben a szobában és véletlenül mást találna, mint akire gondolt.

A hadnagy lomhán intett a kezével. A tisztiszolga gyorsan kisurrant. Helyet mutatott a hölgyeknek. Bluzát gyorsan begombolta és a félrecsuszott nyakszegélyét megigazitotta. Felállt, katonásan, amely azonban kissé félszegen hatott, meghajtotta magát.

— Mivel szolgálhatok? Méltóztassanak helyet foglalni.

A nevét motyogta. Azok úgy tettek, mintha megértették volna.

— A Vöröskeresztnek gyűjtünk, — mondta a szőke...

— Mi már tegnapelőtt tudtuk, hogy ön ideérkezett a csapatával, — szakította félbe a barnaszemű. Hangja frissen csengett és gyönyörű szeme még élénkebben villant meg... — Azt hitte talán, hogy önről megfeledekezünk?

A hadnagy elnevette magát.

— Vöröskereszt? Dehogy... Nagyon szívesen...

A szőke mutatta a lisztát. A hadnagy a szeme sarkából rásandított a kissé gyűrött ivre, amelyen egymás alatt sorakoztak az adakozók nevei. Tíz és ötkoronás adományok...

— A báró ur többet is adhatott volna, — kacagott csufolkodva a barna leány. De azt mondta, hogy őt már sokszor igénybe vették... Igénybe vették, milyen furcsa szó ez, ugy-e hadnagy ur, amikor a Vöröskeresztről van szó?...

— Furcsa, furcsa, — gondolta magában a hadnagy,

s meg akarta kérdezni, ki az a báró, akit már oly sokszor igénybe vettek... De a hang még csak a torkában settenkedett, amikor a barna lány újra beszélni kezdett:

— Tetszik tudni, ebben a szobában azelőtt orosz és magyar sebesültek feküdtek vegyesen és én ápoltam őket... A szokol-épületből kórház lett.

— Én is, — sugta kissé dacosan a szőke és haragosan nézett rá a dicsekvőre.

— Bizony, — hadarta a másik. — Jöttek-mentek, micsoda kaosz, mennyi vér, és mi itt kábultan... S ők itt békésen megfértek egymás mellett. Ha eszembe jut... Kis lány voltam, mikor kitört a háború, mit tudtam én, most vén vagyok, s mennyi mindent tudok...

Legyintett a kezével s komoran elhallgatott. A hadnagy maga elé tette az ívet, aláírta, a pénzt átadta a barnának és bámész csodálattal nézett rá.

— Szabad a becses nevét, a nevüket?...

Mást akart mondani, de ez csuszott ki a száján.

— Az én nevem... — A barna hirtelen lehunyta a szemét, aztán ugyanolyan hirtelen kinyitotta s rá-nézett a hadnagyra... Piros, egészséges szája kinyílt, nagyon tiszta, fénylő fogai mintha megremegtek volna.

— Matzkowna, — rebegte a szőke...

— Miért? — kérdezte a másik, s piros arca még melegebbre gyúlt ki.

— Istenem, csak kérdelem, megjegyzem vagy elfelejtem, talán el sem felejttem, mit gondol?... Ha magyarokat ápolt, jó volt a magyarokhoz?

Most tágra nyitotta a szemét s rámeredt a lányra. A szőke felállt, az ajtóra nézett, a gyűjtőívet a zsebébe csusztatta. A másik köhécselt, kissé zavartan vizsgálgatta apró, hegyesre nyiszált, piros körmöcskéit, az ajkát morcosan elfintorította és gyorsan mondta:

— Az én nevem? Emilia... Emilia... Aztán halkan, elnyujtva, remegve tette hozzá: Goldowna... Goldowna Emilia.

A hadnagy átnézett a feje fölött, a ködös ablakon át az óriási, havas lepedőt bámulta, amely, mint valami gyengéd selyemszövet takarta el a fekete üszköket és bíborrozsás vérnyomokat.

— Goldowna? — ismételte a tiszt.

— Zsidó, — árulkodott Matzkowna s rákacsintott a hadnagyra.

— Sajnos, — mondta Goldowna Emilia.

Egy pillanatra lehunyta a szemét, aztán égő, váratlan, gyűlölködő hangon hadarta:

— Sajnos, sajnos! Mert ha én szláv volnék, szláv, igen szláv, az egészen más... Pizskos kis galíciai zsidó-lány, senki, csak Goldowna, Gold Emilia s nem Matzkowna, Matzkowna, igazi lengyel, ugy-e, de így?... No de mindegy... Isten önnel, hadnagy ur! Ugy-e nem haragszik, hogy megzavartuk? Menjünk! Az anyám ebéd-del vár s messze lakom. Lipiboki... Külváros. A Bug mellett. Jó félórát kell gyalogolnom a hóban.

— Lipiboki? — kérdezte halkan és izgatottan a hadnagy.

— Lipiboki, — bólintott Matzkowna is s kövéres, puha kezével széles mozdulatot tett, ezzel akarta bizonyítani a hadnagy előtt, hogy Emilia igazat mond, messze lakik a Lipibokiban s piciny őzlábával csakugyan még egy félórát kell gyalogolnia a hóban.

— Lipiboki, — mondta újra Emilia s nagy, égő, csodálkozó szemeivel végigsimította a hadnagy arcát... Olyan furcsán, különösen és tépőn ejtette ki ezt a szót, mintha valami titkos varázsa lett volna ennek, egy soha

nem hallott, ingerlő, csiklandozó értelmetlenség, Lipiboki, ugyan mi lehetett ez?... Lázitón és korbácsolva szaladt végig az idegen lány rejtelmes szava az eléje idegenül idekerült tiszt gerincén, vérén s valahogy gyorsan, száguldva, mielőtt meg lehetett volna akadályozni, beleszőkött a szívébe, csak úgy értelmetlenül, de mégis mintha valami értelme lett volna, megjelölése valaminek, talán egy illatos utcának a sarka, egy kedves házszám, egy kávéház titkos, fülledt szobája, vagy egy hónapos szoba izgatott sötétje, lopott csók, száguldó kocsi, vagy szikrázó napsugár, otthon, a kisváros drága utcáján, déli tízenkét órakor, amikor kacér rövidruhás kis polgárista lányok özönlenek ki az iskolából, mintha tékozló kezek virágokat szórának ki a bámuló emberek közé... Lipiboki... Ez jutott eszébe a hadnagynak,

Néhány pillanatig zavartan nézegették egymást, aztán olyasfélére gondolt, hogy talán valami sürgetett, kinzó válasszal adósa maradt Emiliának, s az idegen lány egyre várja, szótlantul unszolja, követeli, hogy erre a szóra, igen, erre, hogy Lipiboki, mondjon valamit, igent vagy nemet, jót vagy rosszat, kedveset vagy szomorút, de csak értetlenül s valami fojtott hangulat nehéz párájában álltak egymással szemben: ők ketten, az elhalványult szőke s a még jobban kipirult barna, — s ő, a fáradt tiszt, a hazavágyó, a haza gondolkodó, unott lelkű, itt, a galíciai hómezők kellős közepén.

A két lány már az ajtónál állt, Matzkowna már félig ki is nyitotta, Emilia a kezét nyújtotta, a hadnagy is indult kifelé, megkapta, megszorította a lány kezét, a szívéből az ujjai hegyébe ömlött a forró vér, s Emilia két szeme izzó, bátor és gunyos volt, de a szája széle megrezdült, mintha egy csók üszke égette volna meg... Az ajtó becsapódott, a hadnagy egyedül sétálgatott a szobában föl-alá, köröskörül, a divány mel-

lett, meg-megkerülte a szoba közepén levő kis asztalt, megállt, kinézett a sűrű, hópihés levegőbe, elnevette magát és azt mondta, hogy Lipiboki.

De néhány perc múlva komor arcot vágott.

— Lipiboki? Ugyan, mi közöm hozzá? Matzkowna Zsófia és Goldowna Emilia, mi közöm hozzájuk!

Halkan füttyörészett és nagyon, nagyon rosszul érezte magát...

Délután a parancsnok hivatta. Egy helyi ügyet akartak rábizni, hogy nyomozza ki. Zavaros és kuszált dolog volt ez, ott benn nem akartak vele sokat bibelődni, gondolták, az új tiszt majd elintézi. Egy Schliefer nevű zsidónak volt valami összezördülése egy orosz fogollyal, pénzt adott néki, vagy pénzt kért tőle, munkában volt nála az orosz, szóval ilyesmiről volt szó, a szomszédok följelentették, mert éjjel nagy botrány volt a Lipibokiban.

Lipiboki?... Erre a szóra kiderült a hadnagy arca.

A zsidó ott állt az iroda sarkában. Furcsa külsejű, beteg képű ember volt, dadogott, hebegett, egy szót sem lehetett az előadásából megérteni. Bozontos fejét alázatosan hajtogatta meg a parancsnok előtt, aki végre is unottan fordult el tőle.

— Vidd magaddal, nyomozd ki a dolgot, aztán tégy jelentést!

Együtt mentek a kocsin. A zsidó fecsegett, de a hadnagy nem felelt neki semmit.

— Lipiboki? — kérdezte egyszer halkán.

— Igen, igen, ott messze, ott lakom én. Wolhyniában voltam hadimunkás, de tüdővésztes vagyok, tetszik látni, aztán hazaeresztettek...

Öklével ütögette a horpadt mellét, hogy mennyire tüdővésztes.

— Azért még sem járja, hogy maga az orosz fogollyal... Mi segítünk a lakosságon ott, ahol kell, aztán tessék!... Miféle munkát végzett?

— Asztalos, — dadogta a zsidó.

— Ha nem mond igazat, figyelmeztetem, hogy szigorúan meg fogom büntetni. Értette?

— Esküszöm.

A hadnagy haragosan mérte végig az ijedt embert.

— Hallgasson!

Szóltanul mentek, a zsidó többször magában mormogott, hogy így, meg úgy, ő nem tehet róla, de őt az orosz tiz koronával megkárosította. Erre tanui is vannak.

— Majd meglátom... Mondja, nem ismer maga valami, igen... úgy tudom, azok is itt laknak a Lipibokiban?

Nagyot nyelt, mereven nézett előre, a távolból karcsu, zuzmarás jegenyék fénylettek az apró házak mentén.

— Én itt születtem, én mindenkit ismerek, — mondta a zsidó.

— Ugy? Igen, várjon csak, mintha elfelejtettem volna, nem, nem, mégis, ha nem csalódom, Gold vagy Goldowna...

— Hogyne, hogyne, a harmadik ház én tölem. Az öreg Goldot elvitték az oroszok tusznak.

— Ez az... Alighanem ez...

— Nagyon becsületes ember. A családjá nagy nyomorban... Bizony, nagyon sokan tönkrementek, csak a Róth, a Róth, az értette, az fát szállított az oroszoknak. Gazdag ember, nagyon gazdag ember. Annak nem gyújtották fel a házáat.

— Gazember? — kérdezte a hadnagy.

— Dehogy... Kereskedő... Kereskedő, Csak több esze van, mint nekünk, nekem, meg a Goldnak.

— Hát a Gold nem kereskedő? — kérdezte a hadnagy.

— Az, az, meg a többi is, azok voltak s jobbmóduak. De tengtek-lógtak valamennyien, amig itt voltak az oroszok. Mit is tehettek volna? A Róth, az más. Kereskedő, de mindenkinél okosabb, még talán az orosz cárnál is okosabb...

Elnevette magát.

— Na, annál biztosan okosabb, — javította ki önmagát. — De mindenesetre okosabb volt, mint az az orosz parancsnok, aki itt összetereltette tuszoknak a módosabb zsidókat, mert a Róth akkor nem is volt itthon, s ha itthon is volt, akkor is a pincében volt, ott meg senki sem kereste...

Már a Bug hidján jártak. A folyónak itt széles, lapos volt az ágya, a vizéből csak keskeny csik csillogott fölfelé a hó és jég roskadó tömegéből. A fahid keményen állt, magyar hidászok verték néhány óra alatt, sebtében, izzadt munkával, az előrerohanás iszonyu izgalmaiban. A hidon tul apró, szomoru, fehér házacska üldögéltek csöndben, kutyátlan és embernemjárta, kacskaringós utak mentén. Mintha kihalt volna itt minden, vagy ami él, az is titkolja az életét.

— Ez a Lipiboki, — gondolta magában a hadnagy, és szorongó érzés fogta el... Nézegette a házakat, egy, kettő, három, — számlálgatta magában. — Vajjon melyik lehet az, amelyben a szegény Gold lakott? Talán, nem, mégsem kérdezi meg ettől a kapkodó, zavart embertől.

— Együtt vannak a tanuk? — kérdezte hirtelen.

— Itt van mind, aki tud róla.

A figyelmét szerette volna most nekiszegezni ennek a dolognak, de őszintén és lélekből nem érdekelte. Odaérték a zsidó házához.

— Itt lakom én, és ott, az a harmadik ház...

A hadnagy ráförmedt:

— Ne fecsegyen már annyit!

De azért gyors, lopott pillantást vetett a harmadik házra. Piciny ablakai sötétek voltak és suta kéményéből vékony füstszálly lebbent fölfelé.

Benn a házban nagy kavarodás támadt a jöttére. Tizen is rátámadtak, csunya száju, aszott, rongyos aszszonyok, nagyszakállu, viaszkos arcu zsidók, össze-vissza hadarták a mondókájukat, hogy a Schleifer nem is hibás, a Schleifer becsületes, aztán mind a nyomorát hánytorgatta, mind az elvesztett vagyona után karmolászott görcsösen és kétségbeesetten, nyögve és boldogtalanul, mintha azért küldték volna ide a hadnagyot, hogy gazdagon kárpótolja őket és megvigasztalja sivár lelküket.

— Elég! — kiáltotta a hadnagy.

A sok közül három embert ott tartott, a többit elkergette. A három ember vallomásából hosszú kinlódás után megállapított annyit, hogy az orosz fogoly itt, a parancsnokság engedelmével asztalos-munkát végzett és ezért titokban, Schleifer háta mögött pénzt fogadott el. Amikor a zsidó ezt megtudta, visszakövetelte a pénzt a fogolytól, de az orosz ezt megtagadta. Ebből vita, feleselés, majd verekedés támadt. A zsidó följelentette az oroszot. Körülbelül ennyi volt az egész. Nyomorult, éhenkórász emberek viaskodása a gyér, keserű garasért. A hadnagy följegyezte a hallottakat, iratait összehajtogatta és indult kifelé.

— Majd beldézzük, — mondta a zsidónak.

— Becsuknak? — kérdezte rimánkodva Schleifer.

Nem felelt néki semmit. Még egyszer végigfuttatta tekintetét a sokgyermekes, piszokban fürdő szobán, s hirtelen becsapta maga mögött az ajtót.

Boszantotta, hogy ilyen semmiségekkel kell veszködni, de talán még sem volt ez olyan semmiség, uristen, mi minden ordított ki emögül? . . . Megrázkódott, amikor a zsidó büzös szobájára gondolt, s ok nélkül vagy undorból, ki tudja, miért, a gazdag Róth jutott eszébe... Az bezzeg máskép lakik, s annak nem kell hajbakapni senkivel néhány rongyos koronáért. Fát szállított az oroszoknak. És őt nem vitték magukkal. Őt nem. De Goldot igen. Vajjon az a Gold is olyan piszkos, habzó száju, dagadt szemű, cafrangos kaftánu zsidó-e, mint ezek? Mindegy... A Róth elmehetne helyette Szibériába. És a Gold hazajöhetne a Lipiboki kis házába...

Goldowna Emilia... Milyen derék, jóra való ember lehet a szerencsétlen, Szibériába hurcolt Gold... Milyen szép kis lánya van!

Este az egyik ablaknál ácsorgott sokáig s a gyertyát nem gyújtotta meg. A sarokszobának két ablaka volt, most hirtelen arra gondolt, melyik ablakból láthatna jobban a Lipiboki felé. Lassan megmozdult, idegesen topogott, aztán odaállt a másik ablakhoz, onnan bámult kifelé, a téli est szürke, gyorsan sűrűsödő árnyaiba. Ide egy fehér ház ideges vonalai húztak fel egy lomhán pislákoló petroleumlámpa vékony, beteg sugarán. Az ott valami kocsmaféle lehetett, most csak teát mértek benne a zord hidegben tovavonuló katonák számára. Beszélték, hogy ott egy este negyvenkét pohár teát ivott ki egy őrmester, rumos teát... Szegény feje, hogy bírhatta, — gondolta magában a hadnagy...

Valami árny suhant mögéje, hirtelen megfordult, a szive megdobbant, nem tudta volna megmondani magának miért, de ebben a pillanatban egész tisztán és határozottan arra gondolt, hogy Emilia visszajött... Emilia Goldowna... Arany, arany, milyen szép neve van... Eh, miért gondol rá? Elnevette magát, nevető arca tűzelt a galíciai, sötét, szokol-szobában. Szerette volna magát

egy tükörben megnézni, karját meglóditotta, mintha a láthatatlan árnyat akarta volna odébb taszítani. A díványhoz lépett, magára terítette a bekecsét, kinyitotta az ajtót s a szűk, sötét csigalépcsőn lebotalgott a földszintre, ott voltak a legényei elszállásolva. A nyitott folyosóra fehér sáv villant be, mi lehetett, hó, vagy egy kiterített lepedő? Megfordult, bement az altisztek szobájába.

Azok fölugráltak, a hadnagy intett, visszaültek az asztal köré. Feszengő csönd támadt, valami kénytelen abbamaradt, talán az otthonról beszélgettek, annak az ideképzelt képeit aggatták itt ki a piszkos, telefüstölt szoba kopott falaira. Meredten és bután kapkodták ide-oda a tekintetüket, amire a hadnagy megszólalt:

— Na, csak folytassák, nem akarok senkit se zavarni.

Az őrmester felé fordult. Hatalmas, vörös képű, szep-lős sváb volt Baranyából, Fröh Ferenc, afféle uradalmi vadász, sokszor emlegette, hogy nagy urak szolgálatában áll, mert a gazdája herceg Montenuovo... Szeretett apró vadászkalandokat mesélgetni, de mindegyiknek lenyelte a csattanóját. Azt már nem bírta ki az ő kér-ges szelleme, a viccet mindig leszalasztotta a gyom-rába. De azért a többiek, úgy kötelességből, nevettek rajta.

— Valami mese? — kérdezte a hadnagy s leült az egyik székre.

— Igen, — mondta ügyetlenül, szemérmesen az őrmester. — Megtörtént, nem is mese, mert bizony isten, megtörtént.

Erre aztán gyenge vidámság rajzolódott a többi-nek az arcára is. Az őrmester is szélesre lapította a száját, olyan volt az ábrázata, mint a nyulós tészta.

— Halljuk, — biztatta a hadnagy.

Máskor is le szokott közéjük telepedni, nagyon szerettek, egyszerű, közvetlen és jó szívé volt, tekintélyével nem ült rájuk, mint testvér, apa vagy jóbarát forgolódt közöttük, nyers, fáradt, fáradalmakban elunt, megkopott parasztok között, milyen kedves volt néki valamennyi, szívé humorával s agyuk kesernyés ízével.

— Hát mi az erdő közepén lakunk, — kezdte Fröh örmester, — egy kicsiny házikóban, olyan vadászlak-féle, ketten csak elférünk benne, én meg a feleségem. Gyereünk nincs. Azt mondja egyik nap az asszony, te Franci, ha már nincs gyereünk, hát jó volna egy őzike. Hozz nekem egy őzikét!... Én aztán az anyja tőgyéről riasztottam el egy őzikét, még a lábára se tudott állni, talán két napos lehetett. Hazavittem, piros pántlikát kötöttünk a nyakára, tejjel itattuk, ott aludt velünk együtt az ágyban, úgy bántunk vele, mint az édes gyereünkkel.

— Talán cipőt is csináltattál néki? — évődött az örmesterrel Pálfi tizedes.

A többi jóízűt nevetett a tizedes tréfáján. De az örmester nem jött zavarba.

— Szép, erős őzike lett a gyámoltalan kis jószágból... Ugy ismert bennünket, délben, ha érezte, hogy jövök, élémszaladt, a konyhán nyalakodott, szaglászott, huncut, eleven kis állat volt... De egy év múlva...

Nem tudta befejezni, a hadnagy felállt, valamennyien fölugrottak.

— Mondja kérem, — mondta a hadnagy, — nem tudja, megtanult-e már valaki lengyelül vagy ruthénul?

— Nem tudom, aligha, hacsak a sokacok közül nem érti valaki ezeket itt.

Ránézett Pálfi tizedesre.

— Van a században sokac?

— Mindegy, — legyintett a hadnagy... — Mind-

össze egy szót szeretnék... Lipiboki. Talán akad majd valaki. Vagy meg is lehet kérdezni, mit jelent ez. Lipiboki... Irja csak föl a noteszébe! Na, aztán mi történt egy év múlva?

— Egy év múlva bizony megszökött az őzike. Hűlen lett hozzánk, nyöszörgött, sirt, visszarimánkodta magát az anyjához, az erdőbe. Bakzani kezdett, ilyenkor nem marad meg földél alatt. Egy hétig szerte kalandozott, kutattam, szaladtam utána, egy hét múlva visszatért magától. Kócos volt és görhes a szerencsétlen, persze nem volt senkije, aki tejjel itassa. A piros pántlika még ott volt a nyakán.

— Jó éjszakát, — dörmögte a hadnagy.

Kezét a sipkája pereméhez emelte, megfordult s kiment a szobából. A szolgája utána kullogott.

— Lefekszünk?

— Még nem.

Az éjszaka már ráült a városra. Végtelen csönd terpeszkedett a sötétben, az élet elpihent, csapatok nem vonultak erre, lovak nem horkantak, orosz repülőgépek nem berregtek a hideg magasságban... Mintha a háború is szép nyugodtan, véresen, kimerülten lefeküdt volna aludni. Ejnye, csak valami száz évre ható, zsongító álomport adtak volna be néki, hogy soha többé föl ne ébredhetne!

Kimentek az éjszakába. Egy darabig szótlanul baktattak egymás mellett a szurok sötétségben, végre a hadnagy megszólalt:

— Tudod, erre kifelé olyan szép fehér, apró házikók vannak... Ezeket szeretem. Ugy-e, milyen szépek az apró fehér házak?... A város közepén csupa tátongó, félig leégett, vagy egészen elhamvadt ház, milyen rondák, feketék, üszkösek, utálok valamennyit. Vagy mit gondolsz Miska, talán nem is a házakat utálok, ki

tudja, mit utál az ember inkább itt Galiciában? Na, mit gondolsz?

A legény megborzongott. Önkénytelenül is a gazdájához simult. Ez aztán szavak nélkül is mindent kifejezett.

A hadnagy látott a sötétben. Láta az utat, amelyet már délután megtett Schleiferrel. Kértek a Bug hidjára, átsiettek rajta, kissé megálltak és a hadnagy újra megszólalt:

— Ott fõnn, talán száz lépésnyire ide, van egy fehér kis ház, falun lehet ilyeneket látni, csendesek, szomorúak...

— Hát itt is csak szenvednek az emberek, — mormogta Miska.

— Bizony szenvednek... Várj csak itt egy pillanatra, mindjárt visszajövök.

Csak úgy vaktában futni kezdett a sötétben. Fõlért a Lipibokiba. Megérezte, melyik az a ház, odasomfordált, a hideg falát megtapogatta, a hátát, mintha megakarna pihenni, vagy megakarna melegedni, nekitámasztotta... Szivarra gyújtott, aztán lassu léptekkel indult visszafelé...

R osszul aludt, a keskeny divány törte a csontjait, egész éjjel forgolódott, a szoba is kihűlt teljesen, olyan volt, mint egy jégverem. Fölmehetett volna a parancsnokságra, ott voltak üres szobák, egy grófi kastélyban lakott az őrnagy meg a százados, de nem kíváncszott oda, itt akart a legénysége közelében lenni. Álomtalan éjszaka volt ez is, mint annyi sok száz a galicial közül, fájó, bolond, nehéz éj, emléktelen, sivár; semmi sem maradt meg az éjből, csak a keserű szájiz és a nyugtózkodás közben még jobban megsajduló csontfájás... Már reggel volt, még mindig hempergett, mint a süni, összegubancolva feküdt percekig a diványon s nézett kifelé, az ég szürke, bánatos foltja kandikált be az ablakon. Hu, milyen piszkos volt az ablak! A nyár minden szennye, ragadós maradványa, legyek ronda köpései testvérisültek a hideg könnyű jéghártájával a mosatlan ablakon. Meg akarta nézni, hány óra, de arra is lusta volt. Ráér még arra, majd a szolgája jelentkezik a reggelivel és a borbélyal. Piciny, szurós tüskék borították el, olyan volt az arca, mint a sárkefe.

Az őrmester lépett be. Arca most sápadtabb volt, az álom, a reggeli hideg víz, vagy valami gond le-
marta róla az est cinóberjét. Tisztelgett és jelentkezett.

— Alázatosan jelentem, már tudom, megtudtam, Lipiboki...

A hadnagy kíváncsian bujt ki a takarója alól.

— Nos?

Nem akarta megismételni ezt a szót. Valami me-
legség ömlött rajta végig gyorsan, rohanva, a sarka
megbizsergett. De aztán eszébe jutott Schleifer, az orosz
fogoly, a rongyos, üvöltő asszonyok komisz éhsége és
szenvedése és ez lehütötte, kijózanította. Igen, hát ha
ott is, abban a harmadik házban is?... Piciny, fekete
ablakai voltak.

— Lipiboki, — mondta az őrmester, s ő is valami
különös hangsúllyal ejtette ki ezt a szót. — Itt van
a Kollár, az tud egy kicsit lengyelül, azt mondja, olyas-
félét jelent, hogy fasor, azt, hogy jegenye- vagy hársfa-
sor... Fasor... Lipiboki,

Elnevette magát, csak úgy illedelmesen, szerényen.
Lipiboki, na, ezt ő is megjegyzi magának, hogy a
város egyik külső szélét, a Bugon túl, úgy hívják,
hogy Lipiboki. Fasor, jegenye- vagy hársfasor, a Kol-
lár mondta, az sokac. De biztosan nem tudja. Fasor...

A hadnagy gyorsan leugrott a diványról, öltöz-
ködni kezdett. Az őrmester egymáshoz vágta a két
sarkát, megfordult és kiment. Megint magára maradt,
de hirtelen frissebbnek, ifjabbnak érezte magát, amint
belebukatta fejét a jéghideg vízbe és gyors egymásután-
ban kapkodta magára viharvert ruhadarabjait... Fa-
sor, igen, ez nagyon szépen hangzik, — motyogta ma-
gában s fejét ritmikusan lóbálta jobbra-balra, mintha
váratlanul csodaszép muzsika gyult volna ki a ben-
sejében s annak az ütemeire mozdítaná a fejét. Való-

ban, mennyi hársfasort látott ő már életében, mennyi karcsu, sudár, büszke jegenyest, ah, régen, kisvárosban, szabályos utak mentén, vizparton, vagy hatalmas parkok szegélyeképen, s most itt is van egy Lipiboki. Hát miért ne lehetne itt is egy Lipiboki a cammogó, jégpáncéllal megszelidített Bug partján? Szelid és szomorú fák, most hidegek és zuzmarások, vajjon lehet-e alattuk lopva csókolozni?... Erre aztán hangosan el-kacagta magát...

Véletlenül egy kis kézi tükörbe esett a tekintete, megborzadt magától, az arca élesedő ráncaitól s a csunya tüskéktől, amelyek, mint terméketlen tarló, tűzködték tele az arcát. A borbélyt várta, arra gondolt, talál-e szolgája egy ügyes borbélyt, s ha igen, miért nem jön már vele?

— Miska, Miska! — kiáltotta hangosan.

Az ablakhoz állt, látta, hogy a kocsmá mögül éppen most kanyarodik ki a havas, keskeny úton két alak. A szokol-épület felé törtetnek. Az ám, az egyik a szolgája, a másik egy alacsony emberke. Ugy látszik, az a borbély.

Néhány perc múlva már a szobájában voltak.

— Most hozzam a reggelit? — kérdezte a tisztiszolga.

— Majd később, ha ezzel itt végeztem.

A borbély piszkos, fecsegő fráter volt, a hadnagy valami ököldöző undorral nézte végig, nem tetszett neki sem az arca, sem a szeme, semmi ebből a féregforma kis emberkéből. De mit tehetett, kényszeredetten tartotta arcát a borbély kése alá, aki érthetetlen ügyességgel végezte a mesterségét. E miatt aztán valahogy megenyhült iránta, tűrte, hogy hadarjon, össze-vissza kofálgodjék mindenről, orosz uralomról, nyomorról, szegénységről, árulásról, a felszabadító csapatok mámorá-

ról és mindarról, amit a háboru során magába szivott a hetek és hónapok gyors torlódásában.

— Sokáig marad hadnagy ur? — kérdezte, amint holmiját összepakolva, indulásra készült.

— Mit tudom én?...

A borbély visszajött az ajtótól, odasurrant a hadnaghoz és ravasz, szemtelen pofával mondta:

— Parancsol ma estére egy szép nőt?

A hadnagy kelletlenül nézett a tolakodóra.

— Szamár!

— Szamár, szamár, — hadarta a borbély, — a hadnagy ur azt hiszi, hogy én most ezen megsértődöm. Dehogyan is sértődöm meg! Mondták ezt nekem már mások is, és estére mégis csak kellett nekik a szép nő. Persze annak, aki nagyon goromba volt, nem hoztam szép nőt. Hehehe...

Nagyot nevetett a markába. Látott ő már ilyen szigorú hadnagyocskákat, akik aztán szép lassan megporhanyulnak. A híres erkölcsösek! Szép kis erkölcs van a háboruban!...

— Mondja csak, magának ez a mestersége?

— Mesterségem? Hát miből éljek? Talán a koszvakarásból? Ne, ne, csak ne tessék megsértődni, szép, tiszta üzletem volt nekem, három segéddel dolgoztam, nem jártam mindig ilyen koldus, ronda ruhában. Tessék elhinni, ur ember voltam én is. De jött a háboru, jöttek a muszkák és mit tudom én, mi a fenét vétettem nekik, lerombolták az üzletemet, szép tükreimet összetörték, márvány mosdóimat kidobálták, engem meg majd hogy holtra nem vertek... Na, mit csinálhat ilyenkor az ember? Tessék csak kimenni a városba és tessék csak kérdezősködni, az van-e itt, ami azelőtt volt? Mindenki van itt forgatva, tessék csak megnézni! Hát hogy ne volna igazam? Ha a gazdag Róth lánya orosz tisz-

tek szeretője lehetett, akkor ugy-e, egy nyomorult borbély lehet kerítő? Ki törődik ma ezzel? De azért a Róth kisasszony még se lett bárókisasszony, csak az apját csufolják bárónak. Azt mondják, az a kozáktiszt, aki... Hogy az báró volt.

A hadnagy mindinkább fokozódó érdeklődéssel hallgatta a borbélyt.

— És fát szállított?

— Én meg lányokat szállítottam, — röhögött a borbély. — Hát mivel vagyok én rosszabb, mint a többi?... És estére mégis csak lesz itt egy csinos kis angyal.

Egészen odahajolt a hadnagy füléhez.

— Egyet garantálhatok. Ezt az egyet egész biztosan garantálhatom, hogy szűz. Nincs több tizennégy évesnél.

— Csapjon beléd a menykő, — nevetett a hadnagy. Aztán hozzátette: Hát mindenki becstelen?

— Mindenki? Mit tudom én, hogy mindenki az-e? Én magamról tudom, hogy becsületes vagyok. Van aztán az a bizonyos kénytelenség. A feleségem például kénytelen volt. No hát azért ő becstelen?

A szeme hirtelen megtelt könnyel, amint siváran és cinikusan tépegette a maga durva sebeit. A hadnagy részvétellel nézett rá.

— Mért volnék én például rosszabb, mint a szép Matzkownának a részeges apja, talán tetszett is már róla hallani? Azelőtt dijnok volt a járásbírószágon, most meg tele van pénzzel. No de a lánya... Látja, arról már nem merném azt mondani, amit az imént arról a kis tizennégy éves angyalról mondtam.

A hadnagy nem szólt semmit. Pedig szeretett volna valamit kérdezni tőle. De ettől, ettől a nyomorult féregtől, hogy kérdezhetne ő valamit a Lipibokiról?

— Na, de azért mégsem mindenki becsstelen, — mondta lágyan a hadnagy.

— Mindenki? Nem is mondom én, hogy mindenki! Nem is mondom én, hogy becsstelen! Az embernek vannak tapasztalatai. Például, kit is mondjak hirtelen? Például...

A hadnagy közbevágott:

— Ismeri a Schleifert?

— A Lipibokiból? Szegény ördög, hogyne ismerném! Tüdővésztes ember... Na látja, hadnagy ur, az tisztességes ember... Azért csak akad néhány. A Gold is az..., No, csak úgy mondom, eszembe jutott, az is a Lipibokiban lakott, most Szibériában van...

A hadnagy csodálkozó arcot vágott.

— Talán hallott róla valamit?... Nagyon szép lánya van... Azt elhiszem, hogy az szép lány! Azzal aztán érdemes volna, becsületszavamra...

— Elég! Ne fecsegni már annyit! Lóduljon!

A borbély újra röhögni kezdett.

— Ha én mondom...

A hadnagy az ajtóhoz lépett, föltárta és ráordított a borbélyra.

— Mars!

A borbély alázatosan, görnyedten sompolygott kifelé. A lépcsőházból visszakiáltotta:

— Hozzam a tizennégyéves lányt, vagy ne hozzam? De mivel a hadnagy ur olyan rémszigoru, hát megmondom, hogy nem is szűz... De mit csináljak, ha ő minden alkalommal ragaszkodik a szüzességéhez?... Van is neki pénze... Adiő!

Ezt a hadnagy már nem hallotta.

Néhány napig nagy lótas-futás volt, csapatok jöttek, megpihentek a városban, elhelyezkedtek a külső széleken, mintha huzamosabb időre telepedtek volna meg, a kocsmák megteltek, jókedvű és szomorú katonák ettek-ittak, mulatoztak, duhajon és mámorosan, mint akik nem tudják, mi lesz holnap, mi az, amit halálnak neveznek, mi az, amitől rettegniök, félniök kell a felvonulás gyors és izgató napjaiban.

A hadnagy bibelődött velük, kereste és kerestette embereivel a jobb szállást a komorabb és szigorubb tisztek számára, maga is mindenkinek készséggel állt rendelkezésére, nem kimélte magát, tudta, mit jelent az, kemény, havas utakon, szélben, viharban vándorolni, loholni, baktatni az ismeretlen felé, maga is végigélte ezt már zivatarban, hegyek között, tavasszal és téli időben egyformán.

Aztán újra csönd lett. Ujra a téli napok hideg és közönyös egyformasága ült a városra. A hadnagy alig mozdult ki, ha a kötelesség nem kergette a rideg szokol-szobából, ült, gondolkodott, várt, maga sem tudta mire. De azért, amikor a munka és az elfoglaltság láza

kihamvadt belőle, egyszerre, váratlanul újra eszébe jutott a Lipiboki... Ott nem szálltak meg csapatok, az kissé távol esett a város idegéletétől és kerülő is lett volna. Emiliát sem látta azóta és Emilia sem láthatta őt, talán nem is tudott arról, ami itt benn, a Lipibokin kívül történt... Jöttek-mentek az emberei, jó és rossz hírt vegyesen tálalnak fel néki, ideszemtelenkedett a borbély is és kéretlenül megint hosszú történeteket adott elő zajoskedvű magyar és német tisztekről, akik az átvonulás éjszakáin cudarjó tréfákat csináltak, fecsegett mindaddig, amig újra le nem intette és ki nem dobta.

Éppen ebédjét fogyasztotta el, szivarozott a kicsiny szobában, sétálgatott, vagy az ablakon át bámult alá az unott végtelenségbe, amit annyiszor látott már s amivel mégsem tudott teljesen betelni. Hirtelen megfordult, mintha kopogtak volna, de még eszmélni sem tudott, már kinyílt az ajtó s ott állt előtte kipirultan, izgatottan, arcán kesernyés mosollyal Goldowna Emilia... A hadnagy felugrott, elébe sietett, a meglepetés, a csodálkozás, vagy az öröm szava röppent ki ártikulátlanul a szájából, de Emilia nem hallhatta, nem érthette, mit mond, mert ő maga hadarta gyorsan, sebesen:

— Bocsásson meg, már megint itt vagyok, ugy-e erre nem számított, nem gondolta, hogy én, így, hivatalul?... De az ember úgy segít magán, ahogy tud. Háboru van...

— De kérem, nagyon szívesen, mivel szolgálhatok?
— kérdezte a hadnagy.

Megint a kis sárgászöld kabátka volt rajta, pinciny, könnyű félcipő simult keskeny lábacsájára, s az arcát most könnyű, barna fátyol árnyékolta be. De a fátyol mögül kisugárzott arcának fagycsipte frissesége és sötétlő szemének meleg, bátor tüze.

Leült az asztal mellé. A hadnagy a keskeny díványra mutatott, de Emilia a székre ült.

— Gondolt rám? — kérdezte gunyosan, nevetve, nyugtalanul, mint aki nem is kérdi komolyan azt, amit kérdez, hanem másra gondol, de azért ezt kellett mondania, hogy azt a másik gondolatot eltitkolja.

— Én? — nevetett a hadnagy. — Hát hogyne!... Még aznap délután, mikor is volt, nem tudom pontosan, amikor először volt szerencsém, künn jártam a Lipibokiban...

Emilia elnevette magát.

— A Schleiferrel? — S telten, vidáman kacagott.

— Hát tudja?

— Hogyne tudnám! Valamennyien tudjuk a Schleifer esetét künn a Lipibokiban... Aztán, — tette hozzá ravaszul és kissé gonoszkodva, — ha már közénk jön egy tiszt, azt csak kell tudnunk, kell, különben mivel ütnők agyon a napot? Ezt végre is meg kell tárgyalni, megbeszéljük, ha nincs is semmi jelentősége.

— Jelentősége? — hangsúlyozta a hadnagy. — Némikem semmi... De néki, a zsidónak...

— Na, na, — fenyegette meg piciny ujjával Emilia. A hadnagy fürkészve, kutatón nézett rá.

— Ah, megbocsásson a tréfáért, nem azért jöttem... Ugy-e milyen szomorú és furcsa, hogy én most itt vagyok, én, Goldowna Emilia, ha elképzelem, nem, jobb, ha nem gondolkodik az ember... Szabad-e most gondolkodni? Vagy mondjam meg őszintén? Ez máskor lehetetlen lett volna, egy idegen, ismeretlen tiszt szobájában...

Megrázkódott. Valami különös, mély és csodálkozó melankóliával bámult maga elé.

— Nem kell ezt így... Istenem, ha minden úgy lehetne, hiszen én tudom, az ön szegény atyját elhurcolták... Vajjon szokott-e irni Szibériából?

— Már kétszer kaptunk róla hirt... Hányszor irt? Ki tudja? Mi kétszer... Azt írja, jól van, és él, él. S ez minden, mert azok közül, akiket elhurcoltak, már sokan meghaltak... Pohos, asztmás öregek, nem nekik való a vándorlás a messzeségbe, ugy-e?... Köszönöm, hogy gondolt szegényre. Ki mondta?

— A Schleifertől tudom.

— Hát éppen ezért... Tetszik tudni, nincs nálunk férfi s a ház körül mennyi nehéz, komisz munka adódik így napról-napra!... Azért jöttem, adjon nekem két orosz foglyot. Favágásra. Hideg van, a szobánk otthon fűtetlen s fát kellene vágni. Ugy-e megteszi?

A hadnagy összeráncolta a homlokát.

— Foglyokat? Favágásra?... — Gondolkodott és gyorsan, kissé suttogva mondta: A parancs más, a Schleifer miatt betiltották ezt, talán hallott róla? Igen, eddig úgy volt, hogy mindenki kapott foglyot, akinek szüksége volt rá, őrizet nélkül is, mert itt kevés a mi legénységünk... De aztán többen megszöktek, botrány is volt és a parancsnok megtiltotta.

Ezt inkább panaszosan mondta, de nyomban hozzátette:

— Tudja mit, elmegyek én, fogadjon fel engem favágónak...

Egymásra meredtek. Mindaketten nevetni szerettek volna, de valami feltoluló, mély és nehéz érzés ijedtté varázsolta az arcukat. Emilia nem tudta, mit feleljen erre s a hadnagy nem tudta, komolyan ajánlotta-e azt, hogy elmegy fátvágni a Lipibokiba...

Az asztalon két piciny, törődött alma volt. A had-

nagy ebédjéből maradt. Emilia zavartan babrálni kezdett az almákkal és a hadnagy ezt mondta neki:

— Megkinálnám valamivel, kérem, ez még hazai, hat hétig vándorolt, nagy utat tett, amig ideért, fogadja el...

— Hazai?... Magyar alma? Nos akkor...

Emilia keskeny kezébe vette az asztalon heverő vékony zsebkést, a fátolyát föllibbentette egészen a szeméig s mohó, meleg étvággyal kezdte evegetni az almát. A hadnagy bámulta, s hirtelen az az érzése támadt, hogy a leány, szegény kifosztott Goldowna Emilia, talán éhes, azért eszi, rágsálja, nyeli olyan habzsoló, szinte kislányos gyorsasággal az ő ebédjének maradék morzsáit... Rosszul esett néki, hogy erre gondolt... Miért gondolt erre? Nem tudta volna megmagyarázni magának, ahogy bámulta, nézte és szemével gyengéden végig-végigcírógatta Emiliát.

— Nos? Igen, vagy nem? Kapok foglyokat, vagy ön igazán ajánlkozik fogolynak?

— Fogolynak? — ismételte a hadnagy.

Ez a szó mélyen és zsongitón hatott rá, talán úgy, mint a Lipiboki, igen, hogy ő Emilia foglyának ajánlkozik. És eszébe jutott, hogy este másodszor is kisietett a Lipibokiba és a hátát bágyadtan támasztotta oda a fehér falnak... Ha fogoly, talán ezt meg kellene mondania, hogy másodszor is ott volt és megsimogatta a sötétben házuknak a fehér falát. Vagy talán ezt is tudja, ezt is megérezte?

— No, nem bánom, — mondta kissé idegesen, — adok önnek két muszka foglyot, de egy szigorú kikötéssel. Önnek kell személyesen ide visszakísérnie őket, hogy meg ne szökhessenek. Ha ezt vállalja...

— Én vigyázok rájuk? — nevetett Emilia és piciny zsebkendőjével törölgette a piros szája szélét.

— Ön vagy az édesanyja, de valakinek vállalni kell, végtére ezek mind szelid állatok, de egyedül nem csavaroghatnak a Lipibokiban és este, ha elvégezték a munkájukat, mégis csak kell valaki...

— Mindössze két napra... No jó, majd gondom lesz rájuk, nyugodt lehet...

Hirtelen felállt. De még egyszer körülnézett a szobában, aztán, mintha eszébe jutott volna valami, valami a multból, gyorsan, égő szemét erősen a hadnagy arcára függesztve, mondta:

— Most is úgy vagyok, nem tehetek róla, mint a multkor, arra gondolok, hányszor voltam itt, ebben a házban, ebben a szobában, amikor itt kórház volt... Na, hát azt ne higye, hogy a Matzkowna valami nagyon megerőltette magát, de én, dicsekvés nélkül mondhatom... És éppen ez az, ha akkor itt lehettem, most is itt lehetek és végre is jobb, hogy ön nembeteg... Volt itt egy sebesült kozák tiszt...

A nyakát hirtelen leszegte, a szemét lehunyta, aztán megint tágranyitotta a szemét és úgy folytatta:

— Egészen fiatal ember volt, piros arcu és kék szemű, az ember az ilyesmit soha életében többé elfelejteni nem tudja. És hogy vérzett, amikor idehozták, alél-tan és félig halottan!... De aztán meggyógyult... Ugy-e, nincs abban semmi, meggyógyult és nagyon-nagyon há-lálkodott és amikor csak tehetett és megengedték neki, kijött innen és mi ketten sétálgattunk addig, amíg a Matzkowna pletykája — nagyon gonosz, pletykás te-remtés a Matzkowna — meg nem szüntette...

— A csodaszép idillt, — fejezte be szemrehányón a hadnagy.

— Idill? — mondta orrocskáját elfintorítva Emilia.
— Na, inkább háború, idillnek alig, alig...

Aztán gyorsan, váratlanul, a fellobbanó emlékezés lázában hadarta:

— Igen, igen, az igaz, egy kissé attakirozott a kozáktiszt, ez minden, az, hogy heves és erőszakos volt... Ne gondoljon semmire, látja, magamtól megmondom... Talán beszélt azóta a Matzkownával?

— Nem. Talán meg sem ismerném... Attakirozta? — mormogta a hadnagy.

Goldowna Emilia pár lépést tett az ajtó felé, aztán megfordult.

— Kapok foglyokat?

— Mondtam, ha visszakiséri ide őket.

— Jó, nem bánom. Köszönöm.

— Szerette? — kérdezte a hadnagy.

— Én? — csodálkozott Emilia. — Én? Nem tudok én senkit sem szeretni...

— De a kozák tisztet?

— Őt sem és senkit sem...

A hadnagy lassan melléje állt, megragadta a kis kezét és merően nézett rá.

— Holnapután, — rebegte Emilia, — majd idekisérem a foglyokat.

— Holnapután, — ismételte a hadnagy, — kérem, szívesen látnám, ebédeljen velem együtt.

Emilia szemébe könnyek tölültek.

— Hogy képzeled ezt? Az anyám agyonverne... Hisz én nem vagyok szláv, — mondta fájdalmasan, — én csak otthon ehetem.

— Eh, háboru van, hogy mondhat ilyet?...

Hirtelen átkapta a derekát, a szája az égő arcához simult s a fátyolon át hosszan, erősen megcsókolta. Egy pillanatig remegve, ijedten, dultan álltak egymás mellett, egyőjük sem szólt, a hadnagy akart valamit mondani, de nem volt hangja és Emiliának sem volt

hangja a meglepetés kábult, gyönyörű izgalmában. Végre törten, szomoruan, de komolyan suttogta:

— Mi volt ez, hadnagy ur?... Nem, látja, én többet nem jövök ide. Nem tudom, de gondoltam rá, hogy nem kellene, sajnálom az anyámat, nehéz munkájában, ezért jöttem... De most, ugy-e, rosszul tettem?...

— De kérem... Kérem, ne haragudjék!

Egy égő folt, mint a nyilalás, parázslott Emilia arcán. Ott, ahol a hadnagy szája megérintette. Odatámolygott az ajtóhoz, kinyitotta, a hadnagy utána bámult, még tartóztatni akarta, de nem mozdult, így, szótlanul, remegve, vágyn szakadtak el egymástól az első csók után...

Kora reggel, amikor a szakács felhozta a teáját, azt kérdezte tőle:

— Mondja, Tassy, de komolyan mondja meg nekem, tud-e maga fácánpecsenyét sütni?... Ne, ne szóljon közbe, igazi, uri, ropogós és zsíros fácánpecsenyére van szükségem. A fácán ugyan még nincs meg hozzá, de majd ebéd után kiszánkózzunk ide az erdő szélére, hallom, hogy ott tanyáznak. A Pálfi is ott lőtte a nyulat?

— Ott, arrafelé va'ahol, legalább is ő úgy mondja.

— És van neki vadászpuskája?

— Nem tudom, hogy honnan hajkurászta, ismer az itt már mindenkit, valami grófi titkár, vagy intéző barátja, az adta néki kölcsön.

— Hát vállalja-e?

— Hogyne, hadnagy ur! Ugy megsütöm én, ha gróf eszi, az is megnyalja utána mind a tíz körmét.

A front mögött akkor meg volt engedve a vadászat. De ha nem is engedték volna meg, a somogyi és baranyai időskés népfölkelőkből őszre kelve kibujt a vadászó, ahogy ők azt már otthon megszokták. Volt itt erretájt, valami vasuti vonal mentén, egy népfölkelő szá-

zad, az volt a kirótt dolga, hogy a vasuti vonalat őrizze. De bizony az emberei közül többen elkalandoztak a réten, mezőkön, tisztáson és erdő mélyén, óvatosan bukdácsoltak régi Werndl-puskájukkal, — pedig ez, a sulyos, nehéz Werndl-lel vadászni, szigoruan meg volt tiltva, — és le-lepuffantottak hol egy nyulat, hol egy őzet, hol egyéb őszi vadacskát, aztán nagy urak módjára éldegéltek nyársonsiült vadpecsenyéjük izletes fogyasztásában... Egyszer aztán rajtuk ütöttek, ellenőrző tiszt járt végig a vasuti vonalat, nem értette ezt a szenvedélyt s följelentette mind, aki lesen volt és vadászott... És ha estefelé egybeverődtek, nagy tüzet raktak, otthoni, régi vadászkalandokat, hátborzongató történeteket meséltek el egymásnak, mostanában sokat emlegették annak a híres, nevezetes Kund Béla földbirtokosnak a tragédiáját is, akit a somogyi vadorzók saját erdejében, Fajszon agyonlőttek...

Régi híres történet volt ez, a hadnagy is tudott róla, a kilencvenes évek elején történt, talán azóta sem lőttek a vadorzók olyan nemes vadat, mint amilyen az a Kund Béla volt.

A hadnagy is el-eljárogatott néha napján, most is lázasan készült a délutáni kirándulásra. Csodaszép, tiszta, téli nap volt, kis meleg is sugárzott le onnan fölülről, s a havas rétek és mezők szikráztak a nap előmlő fényében.

Durva parasztszán állt meg a szokol-épület előtt. Két jobbfajta ló volt elébe fogva, Pálfi tizedes ugrott le róla, bekopogott a hadnagyhoz és jelentette, hogy indulhatnak.

— Hát az őrmester? — kérdezte a hadnagy.

— Az is készen van már.

Elhelyezkedtek a szánon. Pálfi hajtotta a lovakat. A hadnagy és Fröh hátul ültek az ülésben. Mindkettőjük-

nek jó meleg bundájuk volt, mert ahogy a szán sebesen tovasiklott velük, a szabad téreken bizony szilaj szél csipkedte, vájta az arcukat, a nap fénye csak mint valami üres, kiszikkadt csók ért le hozzájuk a téli napon.

— Ezt gyakrabban is megtehetné a hadnagy ur,
— ajánlotta az őrmester. Egészséges az ilyen szánut.

— Egészséges, egészséges, — motyogta a hadnagy s a fácánokra gondolt. Vajjon lesz-e szerencséje?

Az erdő szélén megálltak s leszálltak a szánról. Pálfi elől cserkészett, csapázott a töretlen hóban. Néhány perc múlva egy kövéres anyanyul iramlott vagy száz lépésnyire előttük tova a hóbuckák és zuzmarás cserjék mentén. Pálfi ráfogta a puskát, durr... és leterítette.

— Nékem már van ebédem, — dicsekedett Pálfi. Átadta a puskát a hadnagyának, ő maga a hómezőn át az elesett nyul után loholt.

Jó sokáig botorkáltak a hidegben, a nap közben betakarózott egy nagy darab felhővel, valami kellemetlen szürkeség borult a tájra, akárcsak otthon, a hosszú tél rövid és vízenyős napjain, amint süppedő berkeken és gyér erdők mentén ácsorogtak vagy guggoltak a vadorzók, miközben a fázós hold csufolkodva kandikált ki az égbolt hideg szürkeségéből.

Nyurga fenyő mellett mentek tova. Hirtelen sebes kerepelés és erős szárnycsattogás verte fel a csöndet. Fácán röpiült fel és nagy sustorgással hasított a metsző levegőt. Utána a másik. A hadnagy ráfogta a puskát az elsőre és lőtt. Nem talált. A másik keringve irányt változtatott, a hadnagy utána lőtt. A szárnyát szélesre kiterítette, mereven zuhant lejjebb, aztán mintha csak megijedt volna, friss erővel kerepelte magát fölfelé, de váratlanul megfordult maga körül a levegőben és mere-

deken lesiklott a hóra. Kis vércsöppek permeteztek ki belőle.

— Nagyszerű, — mondta Pálfi, — de biz isten kár a másikért.

— Gratulálok, — tisztelgett szolgálatkészen az örmester. Igazán mesterlövés volt.

A hadnagy felkapta a fácánt. Már nem élt, a havat lerázogatta róla, kezében megforgatta, majd feldobta a szánkóra.

— Megyünk beljebb? — kérdezte a tizedes.

A hadnagy gondolkodott.

— Elég volt a mulatságból! Menjünk csak vissza!

Mire visszaértek, Tassy már ott sürgött-forgott a konyhában. Átvette a fácánt és nekilátott a munkának.

— Mondom, Tassy, bele se kapjon, ha azt hiszi, hogy...

De Tassy önérzetesen vágott közbe:

— Már megbocsásson, hadnagy ur, ha én mondom, olyan porhanyó lesz ez, mint a vajás pogácsa, amit az édesanyám süített otthon süldő legénykoromban.

A hadnagy fölment a szobájába és lefeküdt a díványra. Egészen betelt azzal a gondolattal, hogy fácánpecsenyét küld Goldowna Emiliának. Estére finom, izes fácánt eszik Goldowna Emilia. Talán bort is kéne küldeni, nem, nem, hátha megharagszik, talán ezért is megharagszik, hisz azt mondta, nem akar enni abból, amit ő eszik. Az almát megette. Miért ette szegény kis galíciai zsidó lány olyan mohó étvággyal a zuzott, kissé rothadó almát?

A fácánpecsenyét, mintha lakodalomra küldték volna, köröskörül szépen fölékesítették, beletették egy nagy tálba, aztán Miska elindult vele.

— Odaviszed, — mondta a hadnagy, — ahol a multkor este jártunk, emlékszel-e? Aztán össze ne cse-

réld a házakat, a Bug hidjától balra, az ötödik. Tudsza-e
ötig számolni? Egy, kettő, három, négy, öt, mondtam,
hogy az ötödik. Oda bemegy és azt mondod, hogy én
küldtem. Megértetted?

— Igenis, hadnagy ur. Ötödik a Bug hidjától.

— Lipiboki, — magyarázta a hadnagy.

— Lipiboki, — ismételte a szolga és elnevette magát.

— Hogy az isten tegye a többi közé, de furcsa neve
van.

A kocsitron Tassy várta. Cigányképű, sötétszemű em-
ber volt, a homlokán az öröm és az izgatottság láza
gyöngyözött. Megfenyegette Miskát, amint elhaladt mel-
lette:

— Te, aztán föl ne fald az uton, mert agyonverlek.

Még sokáig bámult Miska után, leste, nézte, hogy
utközben nem kezd-e ki az izletes fáciánt. De Miska
azonmód érintetlen, becsületesen adta át az ajándékot
Goldowna Emiliának.

Kicsiny, szegényes, tiszta szobában üldögéltek hármas-
ban. Egy tíz évesnek látszó fiucska óriási könyvben
lapozgatott, egy öszülő, elnyűtt képű asszony holmi rossz
rongyokat foltozgatott, Emilia pedig az ablaknál ült és
bámult kifelé a befagyott és hóval letakart Bugra. Künn
a ház előtt a két orosz fogoly fűrészelte és aprította
a fát.

— Sok jó estét kívánok, — köszöntött be Miska.

— Alázatosan jelentem, a hadnagy ur küldte ezt a kis
harapnivalót.

Letette az asztalra a tálat, a fehér szalvétát kibo-
gozta, s a sült fácán még azon frissiben, párolgón ott
viritott, mosolygott Emilia előtt.

— Mit akar ez? — morfondírozott az öreg asszony
és hangja szigorú szárazsággal szakadt föl folyton só-
hajtozó melléből.

Emilia mélyen elpirult. Az öreg asszony kézzel-lábbal magyarázta Miskának:

— De minek ez? Az isten mentsen meg ettől! Kérem, mondja csak meg annak az urnak, hogy mi nem eszünk ilyesfélét, nem, soha, még ha éhen veszünk, akkor sem...

Ridegen, szemrehányóan támadt rá a lányára.

— Talán neked küldte valaki?

— Nékem? Nékem? Nem, nem...

Az asszony mutatta a katonának, hogy csak vigye vissza. Miska nem sokat értett az idegen emberek hadonászásából. De amikor észrevette, hogy a fácánt vissza akarják küldeni, ijedt arcot vágott és tiltakozón mondta:

— Dehogyan is viszem. Nem azért hoztam, hogy visszavigyem... A hadnagy ur agyonvág engem, bizony isten, menten agyonvág, ha visszaviszem a fácánt.

— Fácán? — suttogta Emilia.

— A hadnagy ur személyesen lőtte, — dicsekedett Miska.

Az öreg asszony még hápogott, hadart, tiltakozott, de Miska már nem hederített rá. Köszönt és indult kifelé. Amikor már elment, az öreg asszony fölkapta a fácánt és odaadta az orosz foglyoknak. Azok lakmároztak belőle boldogan, a nehéz munka után csak úgy csorgott a szájukból a zsiros lé... Nagyön izlett nekik.

Emilia kis levélpapírost vett elő, és amíg az anyja a konyhában sürgött-forgott, hogy vézna vacsorájukat elkészítse, levelet írt a hadnagynak.

Tisztelt hadnagy ur, — ezt írta — nem kellett volna, de azért köszönöm a fácánt és köszönöm a foglyokat. Az anyám nagyon megharagudott, de megmondtam neki, hogy ön adta a muszkákat és nagynehezen kiengesztelődött. Ezek itt holnap végeznek a favágással. Kérem, küldjön ki értük egy embert, aki visszakiséri őket, mert én, igen, ne kívánja tőlem, holnap nem érek rá

és ha ráérnék, talán akkor se mennék. Abba a szobába én többet nem teszem be a lábamat. Ön azt mondja, hogy megigérttem, igen, megigérttem, sok mindent ígér az ember, ezt is megigérttem, de akkor még nem tudtam, hogy nem szabad megigérnem.... Most jut eszembe, hogy holnap este mégis be kell mennem a városba, kérem, talán várjon ott a szokol-épület előtt, hogy átadhassam a foglyokat, tehát, amint látja, mégis beváltom az ígéreteimet. Isten önnel, hadnagy ur. Nagyon, nagyon köszönöm a fáciánt... Viszontlátásra önnél... Emilia.

Elküldte az öccsével a levelet. A hadnagy sokszor elolvasta, mondatonként szavalta és szavankint betűzgette. Nem értette, mégis értette, nagy melegség lobbant fel erős, férfias mellében, sokáig üldögélt egymagában, újra elolvasta a levelet, tehát mégis eljön, okvetlen eljön, — suttogetta maga elé és azt a szót, hogy önnél és azt, hogy Emilia, többször egymásután megcsókolta...

Már öt óra volt s még mindig nem jött. A szoba forró volt, a cserépkályha ontotta ki magából a meleget. Kicsiny, piszkos petroleumlámpa sercegett az asztalon. Az ablakokat le akarta függönyözni, de a függönyöket magukkal vitték az oroszok. Az ablak előtt fekete árnyak bóbiskoltak. Odakünn végtelen csönd unatkozott. Szeretett volna kiállni a ház elé és várni, várni és bekebámulni a hideg, dermesztő sötétségbe és fölfelé bá-méskodni, messze, Lipiboki felé. Gögös volt, nem tette... Nem, nem, úgy sem fog eljönni. Minek álljon ki? Pedig megígérte, hogy ha idekiséri a két favágó foglyot, akkor, akkor... Vagy meg sem ígérte...

Kitárta az ajtót, nem birta a meleget. Künn állt a lépcsőházban s nézett lefelé. Hirtelen elkiáltotta magát.

— Miska, Miska!

Ott lenn kinyílt az ajtó s durva, nehéz lépések dörömböltek.

— Parancsol, hadnagy úr!

— Maradj csak! Vagy nem, jöjj csak ide!

Behuzólkodott a szobába és várt. Két pillanat múlva

ott állt előtte a szolgája. Nem nézett a szemébe, csak elsurrant a tekintete a feje fölött.

— Hallod-e, ide figyelj, ne szólj közbe! Ha a küldönc jönne értem a parancsnokságtól... Különben, nem, ma már ugyse jön, már délelőtt elintéztam, de ha mégis, vedd át a parancsot, majd én lemegyek érte... Én majd lemegyek érte, te csak várj rám, érted és ma este ne jöjj ide, mondd a Tassynak, vacsora nem kell, beteg vagyok... Érted-e, Miska?

— Igenis, hadnagy ur!

Gyengéden, szeretettel vizsgálta a gazdáját. Már indult is kifelé.

— Mehetsz!

Hirtelen eloltotta a lámpát.

De csak egy pillanatig állt a sötétben, elnevette magát, egy kicsit haragudott is önmagára a feltoluló idegessége miatt. Mi az ördögnek oltotta el a lámpát? Kezébe vette a forró cilindert, majdnem leejtette, úgy égette, sütötte a tenyerét és az ujjait, de ügyesen letette az asztalra, meggyújtotta a lámpát s a cilindert visszatette az égő bélre.

... Vizionlátásra önnél, — ezt írta, de vajjon így érezte-e, s így gondolta-e, hogy itt, önála, a szokoszobában, még egyszer, ahol már egyszer megijedt, megdöbbsent, mert megcsókolta, vagy talán nem is ő tőle rémült meg, talán az emlékektől, a kozák tisztől, aki annyira attakirozta?... Ejnye, tulajdonképpen mi is lehetett közöttük, sebesült kozák tiszt és valami után szomjuhozó és vágyó, izgatott és a mindennap történéseiben felcsigázott és ismeretlen érzések viharában tengődő lányka között: mi lehetett? Ő csak ennyit vallott be, hogy attakirozta. Mi az, hogy a kozák tiszt attakirozott egy gyönyörű leányt?

Boszantotta, hogy ezzel foglalkozott, törődik is ő

a kozák tiszttel. Lehet, hogy azóta már rég el is esett, talán éppen itt pihen, valahol az erdő mentén, amerre vadásztak, ott sok orosz sirt láttak, köztük néhány tisztét is... Hogy érezhette magát vajjon a kozák tiszt, mikor sirja mélyén észrevette, hogy ő most itt van és Goldowna Emilia számára fácánt lő?...

Ujra kingitotta az ajtót, nem birta a meleget. Talán mégis ki kellene állnia a kocsitra, nem, azért sem állt ki... Lesietett a lépcsőn, Pálfit hívatta, Pálfinak volt a kötelessége, hogy az orosz fogolytábort ellenőrizze.

— Mondja Pálfi, az a két fogoly onnan a külvárosból hazaérkezett-e már? Vagy mi az ördög...

Pálfi gondolkodott egy kissé.

— A Lipibokiból?

— Onnan, — mondta kelletlenül a hadnagy és valahogy rosszul esett néki, hogy most már mindenütt és mindenünnen, ahová lép, ahová megy, ez a szó száll, fénylik, sugárzik feléje: Lipiboki. Mit akar tőle ez a szó, miért nem hagyja nyugton? Legjobb volna, ha kiperzselné, kiégetné az agyából, hogy soha többé eszébe ne juthatna és az ajkára ne tolulhatna... Lipiboki.

— Hát hogyne, — mondta Pálfi — már vagy tíz perce, igen, nincs még egy negyedórája, hogy egy urikisasszony... Én vettem át tőle a két foglyot. Éppen itt állt ezen a helyen, ahol most a hadnagy ur.

A hadnagy arca elkomorult. Iszonyu kétségbeesés fogta el a baromsága, az ostobasága miatt. Ott fönn kering, szédül maga körül, mint az eszeveszett, ahelyett, hogy az utcán megleste volna, hiszen világosan megírta a levelében, egészen világosan, hogy hazakiséri a foglyokat, aztán bemegy a városba... Viszontlátásra önnél... Ez csak annyit jelenthetett, hogy itt nála, az épületben, az épület előtt, a kocsin, az utcán, valahol, ami itt

van és nem a Lipibokiban, mert ő erre jött, idejött, aztán természetesen, minthogy őt nem látta, mert nem várt rá, mert nem kereste, egyszerűen elment...

Visszasompolygott a szobájába. Bágyadtan és ki-
merülten görnyedt a divány egyik sarkában, több napos
láza és fájó, követelő és bus érzékisége megvertségében
és lesújtó csapásában... Rettenetes így élni, egyik ronda
faluból a másikba, várni, remélni, küzdeni, elégni örökös
izgalomban, egyszer az élet szörnyű remegésében, máskor
egy el nem ért csók sanyaru követelésében... Miért
kell most erre gondolnia, éppen most, mi köze Goldowna
Emiliához, az ő sárgászöld kis alakjához? Eh, legjobb
lesz, ha végignyújtózik a diványon és aludni próbál...
Lehunyta a szemét, de a szemhéján át is látott, most
még sokkal világosabban látott, mint azelőtt, tarka-barka
képek, izgatott álmok, bolond fantazmagóriák vadul és
szomorú kavargásban vágattak el előtte. Nem, így nem
lehet pihenni, nem lehet aludni... Firgett-forgott, egyszer
a falnak dőlt, egyszer lomhán, tunyán lógatta le a
lábát a diványról, legjobb szeretett volna nekimenni
valakinek vagy valaminek, betörni az ablakokat, össze-
zuzni a diványt és a földhöz vágni az égő lámpát...

Valami megsuhant mögötte. Megfordult. Emilia volt.
Barna télikendő fődte a fejét, az arcocskájából alig
látszott ki valami, a hideg és a fagy kékes-vörösre
csipte ki, ragyogó, bátor szeme most ijedten és kérlelőn
tévélygett a szoba félhomályában.

— Emilia... — rebegte a hadnagy.

— Vártam önt ott lenn, hogy megköszönjem a
foglyokat...

— Igen, igen, éppen most készültem...

— Már majdnem megfagytam ott künn.

Es fázósan, sebesen topogott piciny, félcipős lábaival.

— De itt jó meleg van... — A tekintete a kály-

hára esett. — Jól be van itt fűtve, nem úgy, mint...
Ugy-e megengedi, hogy egy kicsit megmelegedhessem?

Ezt szomorúan és vádolóan mondta. Hogy náluk nincs meleg. Ki tehet arról, hogy a Lipiboki kis kályhája nincs befűtve?

— Az oroszok, reméllem, — dadogta a hadnagy, — szorgalmasak...

Emilia elnevette magát.

— Hogyne, nagyon köszönöm, látja, milyen hálátlan vagyok, majdnem elfelejtettem, pedig két napig dolgoztak nálunk.

— Oh, nem azért, nem a hála miatt, — tiltakozott a hadnagy.

Közelebb huzódott hozzá. Meg akarta fogni a kezét.

— Üljön le egy kicsit!

— Nem, nem, nem ülök le, hiszen megmondtam, máris indulok...

— Legalább a kendőjét, igen, tegye le a kendőjét, hiszen így megfázik, ha most, a forró szobából, ugy-e, a kis kendőjét...

Emilia szorosan összefogta nyakánál a barna kendőt és tagadóan rázta meg a fejét.

— Nem, nem, nincs időm, az anyám vár, úgy sem akart elengedni, és most, ha sokáig maradnék...

— Sokáig? néhány pillanatig, mi az?

— Csak néhány pillanatig? Még addig sem... Isten önnel.

— De kérem, Emilia, látja, úgy gondoltam erre, igen, én bevallom önnek, ne vegye zokon, én gondoltam erre, hogy önt látom még, mert látnom kell, na, és ne tagadja, Emilia, ön is gondolt erre, vallja csak ezt be, mert különben nem jött volna vissza, s ha már egyszer itt van és a foglyokat átadta, ugy-e, és most mégis...

Emilia az ablak felé húzódott... Az ablak felé és nem az ajtó felé. Így tért ki a hadnagy elől, aki gyorsan, sebesen és lázasan beszélt, a karját idegesen mozdította, a szemét hosszan, követelőn és szerelmesen furta belé Emilia szemébe.

— No látja, most már félreért, mit képzelsz?

— Semmit, — suttogta a hadnagy.

Kezével hirtelen megfogta Emilia fejét, a lány dacosan állt, a nyakát kissé hátraszegte, a száján ijedt, de meleg mosoly villant meg, amint a hadnagy forrón, hosszan és erőszakosan megcsókolta.

— Drágám, szerelmem...

— Nem, nem, de kérem, hagyjon, elmegyek...

— Nem engedem... Szeretsz? Ugy-e, szeretsz?

— De én sikoltani fogok, nem bánom, hát. igen, bocsásson, mert...

A hangja ellágyult, a szemébe tiszta, csillogó könnyek tolultak és nem mozdult.

A hadnagy most hosszan, bódultan és szilajon csókolt a száját, a két könnyes szemét, a kigyult arcát, az állát, a fehér homlokát és a barna kendő alól kiblibbenő fekete fűrteit. Tépte róla a kendőt, átölelte és újra csókolt, mintha minden elmulasztott csókot ezekben a csókokban akart volna újra átélni és átszenvedni.

— Drágám, Goldownám...

Emilia megijedt. Nem, erre nem gondolt, vagy ha gondolt is rá, talán nem hitte, hogy éppen most, ma... Kis öklével ütötte és tolta magától a hadnagyot, egyszerre csak keringeni, forogni kezdtek a kis szobában, hajsztolták, üzték egymást, a lány már az ajtónál állt, a hadnagy megint magához tépte és újra csókolt és kinosan harapdálta a nedves szája szélét.

— Igen, igen, — nyögte kinos boldogságban Emilia,

— igen, te magyar, te magyar... Te kozák... Ilyenek a magyarok?...

— Szeretsz? — suttogta a hadnagy.

— Eh, szeretlek, mit mondjak, szeretlek, ezt mondom, mert ha mást mondanék, ugysem hinnéd.

És hirtelen visszacsókolta a hadnagyot.

— Boldog vagy?

— Eh, boldog vagyok, mit mondjak, mit mondhatnék egyebet, boldog vagyok.

És újra megcsókolta a hadnagyot.

— De most komolyan kérem, igen, most már egészen komolyan, bocsásson el, hadd fussak el innen, mert ha nem enged, talán itt maradok és azt talán megbánjuk mind a ketten, édes, kicsiny hadnagyom... Látja, sokkal jobb volna...

— Jobb volna, mi volna jobb? — suttogta meleg, bizsergető és érzéki hangon a hadnagy...

Átkapta a lány derekát, könnyedén fölemelte, átnyalábolta és lefektette a diványra... Sokáig virgódtak és vergődtek, küzködtek és birkóztak egymással, a barna kendő, mint az érett gyümölcs burka, lehámlott Emilia fejről s most tisztán látszott vágyó, érzéki és forró arca, ittasult és mámoros szeme, a tehetetlenség, az akarni nem tudás vagy az édes akarat boldog boldogtalanságában, ha ugyan számot tudott adni érzéseiről... Lassan megtörött, ellanyhult az ellenkezése, sebesen, melegen lihegték egymásra csapódó, forró leheletükben, a csókok tüzes özönében. Aztán egy pillanatra eszméletlen, ájult csönd következett... Ájult csönd, semmi egyéb...

Emilia hirtelen felugrott, magára kapta a kendőjét, és ahogy a kis asztal körül remegve és kapkodón tett-vett és ahogy sárgászöld kabátkáját igazgatta, vékony szoknyája gyűrött ráncait simogatta, s ahogy a hadnagy szótalanul, kifeslett mosollyal állt előtte, hirtelen

és akaratlan mozdulattal ledöntötte a lámpát az asztalról. Estében nagyot lobbant a lámpa, Emilia rekedten sikkolt, a hadnagy a lámpa után kapott, a padlón tovaömlő kékes fényű, lassan sistergő lángra rádobta a divány Emilia hajától illatos, izzadt párnáját. Ráugrott és rátaposott. Iszonyu csönd támadt a hirtelen sötétségben.

— Emilia, Emiliám, — suttogta a hadnagy. De nem válaszolt néki senki semmit.

A sötétben botorkált, gyertyát keresett, s amikor ráakadt, meggyújtotta és az imbolygó fény mellett nézett körül. Az ajtó tárva-nyitva, Emilia eltűnt... Elfutott, elszőkött a sötétség titokzatos lepleiben.

Még néhány pillanatig tanácstalanul állt a szoba közepén, aztán magára kapta a köpenyét és kirohant a szobából. Három-négy lépcsőt ugrott egyszerre keresztül, kiért a kocsiutra, rohant a Lipiboki felé... Nem, nem, így szóttalanul, bucsuttalanul nem akart tőle elválni, csóktalanul, egy véletlen rémületében, mert az az ostoba petróleumlámpa lezuhant az asztalról. Rohant, köpenye két szárnya szélesen lobogott, kiduzzadt, megdagadt, mint a vitorla. Nem látott senkit, nem futott előtte árnyék, őt sem követte senki, elérte a Bug hidját, ott sem érte utol Emiliát, fölsietett a Lipiboki kis házai felé és már ott állt és várt a fehér ház előtt, amely szóttalan és fénytelen volt a téli estben, mint mindig, mint amilyenek már azelőtt is látta. Be akart menni, de nem ment, meg akarta kopogtatni az ablakot, de nem kopogtatta meg, kiáltani akart, de nem kiáltott, csak állt és várt valamit, szünetlen, ki nem égett vágyban és kínlódásban, hogy láthatná meg még mégegyszer Emiliát és miért kellett így, ilyen boldogtalanul, szomorúan és végzetesen elszakadniok?...

A hátát megint nekitámasztotta a falnak, s mintha belülről meleg sugár ömlött volna a testére, hirtelen

kiizzadt, a láz végigreszketett a gerincén, az arca égett, a torkát tikkadtság és szomjuság izgatta, a nyakát fölfelé szegte, most jéghideg, fagyos csók érintette a száját. Az eresz alól egy jégcsap lógott le, azt csókolta a hadnagy s a hideg és a jégcsapról lecsepegő vízcsepp jólesett neki, felüditette és föllelkesítette... Emiliától nem vehetett bucsut, nem csókolhatta meg újra a száját, a jégcsapot csókolgatta, amely az ő házukból nőtt ki, mint egy csodaszép, ritka jégvirág. A keze izgatottan siklott végig a jégcsapon, simitgatta, tapogatta, aztán megragadta és hirtelen letörte. Óvatosan a hóna alá dugta a jégcsapot és elindult vele befelé a városba..

A mint ment befelé a városba, a jégcsappal a hóna alatt, egyszerre csak csodálatos jókedv fogta el, az ijedtség és a tétováság, ami az imént megszállta, hirtelen kilobbant belőle... Mosolygott, ment visszafelé a jégcsappal a hóna alatt... Nevetni szeretett volna, mert egyszerre csak eszébe jutott a borbély, az ostoba tökfilkó... Nem, nem tartotta méltónak sem önmagához, sem Emiliához ezt a gondolatot, de nem tehetett róla, mégis eszébe jutott, mit szólna most a borbély, ha megtudná, hogy Goldowna Emilia szereti őt... Most aztán megértené, hogy miért nem kellett nekik az ő tizennégyéves szüzei, az ő mocskos kis háborus esettjei, akiken már oly sokan végiggázoltak, szegény nyomorultakon.

Hazaért. Az ajtó még mindig tárva-nyitva volt, a gyertya égett az asztalon, a cserépkályhában kihunyóban volt a parázs. A jégcsapot az ablakba állította, aztán fel-alá mászkálni kezdett a szobában, de nem volt sokáig nyugta, maradása, lement a földsintre, benyitott a légenyei közé. Az őrmester elébe ugrott.

- Jött valami? — kérdezte a hadnagy.
- Alázatosan jelentem, semmi. Semmi ujság.

Megfordult, fölsietett a lépcsőkön, újra egymagában ácsorgott a szobában. Kingitotta az ajtót és lekiáltott:

— Miska! — Miska!

A tisztiszolga néhány pillanat múlva ott állt előtte. A hadnagy kezébe vette a jégcsapot, amelyről finom, kicsiny vízcseppek permeteztek alá, megmutatta a szolgájának.

— Na, láttál-e már ilyet?

Miska elnevette magát:

— Jégcsapot? — Hát hogylene...

— De ilyent, ilyen jégcsapot! — mordult rá keményen a hadnagy.

— Nem, ilyent még soha életemben nem láttam.

A hadnagy jóízűt kacagott.

— Már bizony ilyent nem is láthattál. Mert tud meg, hogy ez nem is jégcsap, hanem virág. A Lipibokiban termett ez a virág.

Lehunyta a szemét, megbánta, hogy ennyit is mondott, de Miska bután vigyorgott, ennek ugyan beszélhet, amit akar, az egyik fülén be, a másikon ki...

Már későre járt, a legények megvacsoráztak és pihenni tértek. A hadnagy is arra gondolt, hogy megvetteti az ágyát a rozoga diványon, de amikor Miska elkezdett tenni-venni, mocorogni, hirtelen elkezdett keringeni a szobában, valami friss és kedves, magyar dal melódiáját füttyörszte, megragadta a szolga kezét és azt mondta néki:

— Hagyd abba öcsém, ma jó kedvem van, mulatni szeretnék.

— Mulatni? — nevetett Miska. — Bizony, az jó volna, hadnagy ur, ebben a száraz, bortalan világban.

— Tudod, nagyon jó kedvem van...

De nem folytatta. Karra vette a legényt és rohant vele lefelé a lépcsőkön. Megint bement az altisztek

szobájába, azok már cihelődtek, kászálódtak, egyik-másik már huzta a lóbört.

— Maga is olyan álomszuszek, Fröh? A tyukokkal fekszik le?

— Parancsol valamit, hadnagy ur, nagyon szívesen...

Az őrmester arcát hirtelen feltörő jókedv világította meg, máskor is megesett, hogy a hadnagy éjszaka, ha nem tudott aludni, fölverte, elvitte magával és sokszor órákig csatangoltak ismeretlen helyeken, sötétben, amikor a szenvedés is mintha lefeküdt volna aludni.

— Nem tudok aludni, — panaszkolta lassu, elfojtott hangon a hadnagy. Hogy is tudnék most nyugodtan lefeküdni?... — De ezt inkább önmagának mondta. Ránézett az őrmesterre, aki kíváncsian bámult rá.

— Van itt a közelben, mindjárt az utszélien egy kocsmá, — tanácsolta Miska.

Valóban, ott még egyőjük sem volt. Milyen lehet a belseje, milyenek lehetnek az emberei és maradt-e még néhány kortynyi rumjok, nem vedelték-e föl mind a minap az átvonuló katonák?

Kimentek az éjszakába. Vidáman baktattak, mintha valami titkos, meleg és különös kalandra készültek volna, pedig sötét és szomorú szótalanság, téli dermedtség vette őket körül, csak a kocsmá kis ablakából erőlködött feléjük egy gyenge, halvány fénysugár. Azok még ébren vannak. Talán unatkoznak, vagy talán akadt ma estére egy szegény paraszt, aki ott issza meg teáját és tea-szürcsölgetés közben mondja el újra, isten tudja hányadszor, a maga tragédiáját, amely csak az ő számára volt tragédia. Kicsiny, muló tragédiák együtt, mi ez egy borzalmas ütközet véres eseményeihez képest? Semmi.

Benyitottak a kocsmába. A szoba közepén óriási szamovár sistergett, kotyogott, a lángok szerelmesen, elnyulón, könnyedén folyták körül a hatalmas rézüstöt,

amelynek a leve gyorsan forrt, izzott és gőzölgött, amint egy csunya, vékonycsontu, kancsal leány meritgetett belőle. Egy hosszú lóca mellett két katona ült; azok itták a teát. A hadnagy megállt a szoba közepén, valamit kérdezni akart a katonáktól, akik hirtelen felugrottak a lóca mellől, de nem szólt hozzájuk, idegesen fordult meg és ráparancsolt Miskára:

— Te, rohanj csak vissza a szobámba, ott felejtettem az ablakbán a jégcsapot. Hozd csak magaddal! De úgy vigyázz rá, mint a szemedvilágára!

Miska elrohant. A belső szobából egy ősz szakállu, ráncos képű rokkant ember totyogott ki. Piciny, fénylő szemével végigmászott a hadnagyon, aztán sebesen, hogy alig lehetett megérteni, mondta:

— Tessék ide a belső szobába! Ez itt az uraké. Mindig itt szoktak az urak....

A kancsal lány megriszálta magát és vigyorogva nézett a tisztre.

— De szép vagy szentem, — mondta a hadnagy és elfordult tőle.

— Csak olyan vagyok, amilyennek az Isten megteremtett.

Bementek a belső szobába.

— Maga itt a pincérlány? — kérdezte a kancsal szeműtől a hadnagy.

A leány sértődötten felelte:

— Én a kocsmárosnak az unokája vagyok...

— Nahát, kis unokám, akkor negyvenkét pohár teát készíts az őrmester urnak, annyi teát kell neki ma éjjel kiinni...

Az öreg elnevette magát. Az unokája is nevetett. Most még csunyább volt, amikor a görbe, egymásra nőtt fogai kivillantak a szájából.

— Tetszett arról hallani? Arról az őrmesterről, aki...

— Negyvenkét teát iszik ma az őrmester ur... Van-e bor?

Tudta, hogy nincs, de azért megkérdezte.

— Bor?... Bor? — dödögte az öreg kocsmáros és karját lomha ivben mozdította meg.

— Nincs, — magyarázta a lány.

— Jó lesz a tea is, — szerénykedett az őrmester.

Miska röhögve tért vissza a jégcsappal. A hadnagy kikapta a kezéből, még ép volt, tiszta és fénylő, amilyennek a Lipiboki kis házán megfermett.

Az ablakban egy aszott virág szára éktelenkedett. A hadnagy az asztalra tette a barna cserepet, a fonyadt szarat kitépte belőle és a helyére odaültette a jégcsapot.

— Elolvad, — mondta az őrmester.

A párás levegőben nehéz, sűrű verejtékcseppek gyöngöztek alá a jégcsapon.

— Sir, — mondta az őrmester.

— Hát te mit iszol? — biztoggatta Miskát a hadnagy.

— Amit az urak...!

A kancsal lány szorgalmasan hordogatta a teás poharakat a belső szobába. Nagy üveg rum állt az asztalon, abból meg a hadnagy töltögetett serényen, hol a maga, hol az őrmester, hol a szolgája poharába. Zsongó, meleg, izzadt pára vette őket körül, nem igen beszéltek, a két külső katona már régen elment, csak hármásban virrasztottak a gőzölgő szobában, amely inkább valami lugos mosókonyhához hasonlított, mint ivószobához.

Amikor már a huszadik teánál tartottak, akkor a hadnagy rákiáltott az őrmesterre:

— Na, aztán mi lett az őzikével?

Az őrmester elnevette magát. A homlokán már da-

gadoztak az erek, szürke szeme benedvesedett és vörös, szeplős kezével meg-megtörölgette az arcát.

— Az őzike? — Hát nem tetszett elfelejteni?

— Nem. Mi történt vele?

Az őrmester lehajtotta a fejét, kissé gondolkodott, aztán sebesen hadarta:

— Bizony, hűtlen lett hozzánk az őzike! Pedig úgy vigyáztunk rá, nem volt lépése, amit ne kísért volna a feleségem félő szemmel, mintha a maga édes kölyke lett volna. Eleinte csak hetenkint maradozott el, de vissza-visszatért, ha eső verte, vagy nagy vihar tépte az erdőt, vagy pedig vadászok kürtje verte fel az erdő csöndjét. Olyankor visszاسompolygott, némelykor éjjel jött, csendesen bekopogott, vagy az üldöztetés, a menekülés kimerültségében támolygott vissza hozzánk. Felkaptuk, megtisztítottuk, csókolgattuk, de a boldogtalan csak nem maradt közöttünk, szivta, csalta, vonzotta vissza magába az erdő, az ő élete... Talán újra egy év is telt el közben, nem láttuk, már azt hittük, hogy soha többé nem jön vissza, amikor egyszer betegen, sántítva megint csak feltűnt a konyha ajtajában. A piros pántlika már nem volt a nyakán, egyik lábából serkedezett a vér, lövés surolhatta a lábát, idejött, hogy gyógyítsuk meg. A feleségem siratta, gyógyíttatta, kente-fente mindenféle irral és jószagu füvekkel, meg is gyógyult az őz, de ahogy az ereje visszatért, ugyanugy nőtt benne az izgatottság, a nyugtalanság, újra eltűnt, de most már végleg utoljára... Él-e, hal-e, nem tudom, nékem és a feleségemnek kedves halottunk, megsirattuk, mintha az édes gyerekünk lett volna.

— Nincs hűség a világon, — mondta bölcselkedve Miska.

— Hűség, hűség, — dörögte a hadnagy. Szegény

őzike... aztán elmondta-e annak a hercegnek ezt a históriát? Miféle herceg az?

— Herceg Montenuovo...

— Jó ember?

— Ritkán látjuk, ritkán jön közénk, — mondta Fröh örmester, — de nagyon jó ember.

— Nahát akkor énekeljeteK valamit!

Mind mohóbban szürcsölgették a rumot, a jókedv szertelenül és izzón buggyant ki belőlük, az örmester már közel járt a negyvenkettedik pohárhoz, a kancsal lány már csak alig szédelgett körülöttük, az öreg kocsmárost pedig elnyelte a föld. Nem látták sehol.

— Na, valami szép nótát!

Miska rágyujtott.

Minek a szölke énnékem,
Mikor én a barnát szeretem...

A hadnagy leintette:

— Eredj már... Na, örmester ur!

Az örmester röstelkedve vonogatta a vállát, kicsit töprengett, aztán mintha le akarta volna főzni a tisztiszolgát, nagy hangon kezdte fujni:

Kis csolnakom a Dunán lengedez,
Szívemben a szerelem ébredez...

A hadnagy egy darabig áhitattal hallgatta, aztán felugrott, belecsapott az asztalba és ráparancsolt Miskára:

— Gugyuló csárdást járj evvel a fehérnéppel itt! Hadd tudja meg, mi az a magyar ropogós!

Miska felugrott, elkapta a vékony lány csontos derekát, aztán keservesen kezdte fujni:

Marcaliba növekedtem,
Jaj de fene gyerek lettem...

A kancsal lánynak majd a dereka tört ki, némelykor pedig úgy érezte, hogy elsüllyed szégyenletében, amint a magyar legény forgatta, emelgette, legugyult vele, mintha csak otthon lett volna a maga faluja földes kocsmájában.

— A kozák, a kozák, — tört ki hirtelen a hadnagyból és rekedt kacagása betöltötte a kis szobát...! Ezt látná az a nyomorult kozák tiszt! De bár csak látná, jönne ide, majd megmutatnók neki!...

Hirtelen kitépte a csepegő jégcsapot a virágcserepből, támadó állásba vágta magát és keresztül szurta láthatatlan ellenfelét a jégcsappal. A jégcsap a nagy lendületben kettétörött.

— Eltörött, — mondta elborultan a hadnagy. — Mint a kozák...

Az őrmester megirigyelte Miska siheder mulatozását, most már ő maga is bele akart avatkozni, meg akarta mutatni a hadnagyának, hogy ő is érti ám a módját. Nagy hangon, úgy, ahogy otthon tanulta sváb falujában, kamasz legény korában, elkezdte szétfolyón, elnyújtva énekelni:

Mérd nincs mekfan minden lánynag
Gut asz utfarápa?
Aranyos tiófa —
Bitfar ajdajápa?
Gereg mekfan a lefele
Édes mekfan a työgere,
Mérd nincs mekfan minden lánynag
Ikaz szeretetije?

Mind a hárman nevettek, csak a kancsal lány szeméből potyogtak a könnyek. A nevetéstől-e vagy a fáradságtól, Miska megsajnálta, odateremtette a sarokba, aztán rá se hederített többé.

Künn még terpeszkedett az éjszaka, de bennük már

az ébredés ösztöne kerekedett felül. Megunták a mulatozást, a multba való kalandozást, a kocsmát, a kancsal lányt, a jégcsapot, a dalt, a gugyuló csárdást és mindent, ami itt ölelkezett össze körülöttük a galíciai kocsmában. A hadnagy fizetett, fölkészültek és szótlantul, csöndben kitámolyogtak az éjszakába...

A hadnagy néhány pillanatig arra gondolt, hogy visszamegy a Lipibokiba, de aztán Miska karján ellenkezés nélkül fölтиpegett a szokol-szobába, úgy, ahogy volt, ruhástul lefeküdt a diványra és bár nyugtalanul, és lázasan, aludt mindaddig, amíg Tassy föl nem riasztotta a reggelivel.

A kkor már három napja nem látta, azóta három kinos, hosszú és gyötrelmes nap telt el. Semmi szolgálat, semmi változás, unott, örlő és buta közöny, apáthia, és kimerülés mindenütt, az ágyuk sem dörögtek, semmi, semmi sem történt, pedig úgy vágyott valamire, ami fölrázza, kikergeti ebből a fojtó, beteg lázból: Emilia, Emilia... Egyszer sem látta, órákig ácsorgott a szokolépület előtt, órákig bámult le az ablakból a kocsiutra, talán arra megy újra, siet be a városba, talán még egyszer kellene néki favágó orosz fogoly, vagy valami segítség az otthoni munkában, férjtelen szegény anyjának. Kétszer irt néki, kapkodó, zavaros leveleket, de a lány nem felelt néki semmit, este ott mászkált a Bug-parton, a jegenyék mentén, nem találkozott vele, talán eltűnt, elutazott vagy megszökött. Tudja isten, amikor a Lipibokiban járt, ha már vele nem, legalább a Schleiferrel szereiett volna találkozni, hogy összeszidja, megkorholja, és nagy kerülővel, óvatosan mégis csak kikérdezze Goldowna Emiljáról... Miskát utálta, nem tudott a szeme közé nézni, a lovagló-ostorával végig-

suhintott a hátán, mert nem hozott néki levelet, a gazember, talán el sem vitte, eltépte vagy beledobta a Bugba.

Rohant a Lipiboki felé. Téli alkonyat volt, az ég hóval terhes felhői oly közélről lógtak lefelé a mélybe, valami nyomasztó, fojtogató csönd huzódott végig a kietlen, üres utcán, amint egymagában loholt türelmetlen szívvvel a Bug felé, messze, a kis fehér ház alá, amely előtt szomoru kopasz fa ácsorgott téli magányában. Hiába, ugysis hiába, céltalan minden, — gondolta magában, volt, nincs, eltűnt könnyű árnya, buja illata, zsidó szépsége, szláv forrósága. Hogy is történt? Ezer változatban tudta és érezte a drága estét. Mi volt, idill, szerelem, vagy véletlen, távol mindentől, Emilia is távol mindentől s mindattól, ami azelőtt volt a galíciai kis városban, gőgös és büszke, előkelő és fölényes, szegény, szomoru, bátor bukottja véres és irtóztos jelenének! Tehetett-e róla, sirhatott-e miatta, okolhatta-e magát, vagy őt, vagy a közák tisztet?...

Odaért a Bug hidjára, a hidon megállt. Nekidőlt a karfának és lebámult a viz elterpeszkedett, parttalan ágyába, amelyet hosszában és széltében sokszoros, süpedő hóréteg borított. A hid alacsony volt, a hőtömeg majdnem surolta a hid favázát. Mozdulatlanul állt, pedig futni szeretett volna, végig a hidon, föl-föl, a Lipiboki felé, a piciny utakon, a sötéten reszkető cserjék mentén, amelyek közben meg-megborzongtak, amint messze tájakról csipős szél tánca hullámozott idáig. De csak állt, félt a csalódástól, mert amig itt volt, amig a Lipiboki házainak szótalan, dermesztő hangtalanságáról újra meg nem győződött, addig még mindig reménykedett, hogy hátha mégis... Hátha megérzi, hogy megint itt van, ki tudja, azóta hányadszor, és most ki kell jönnie, ide kell jönnie a hidra, most, ha utoljára is, és

ha többé soha sem, akkor is, vagy éppen azért is!... Valami fényre áhitozott, a hold nem sütött, a hófelhők irigyen letakarták az eget; s ezekből a magános, halott házakból egyetlen árva fénysugár sem derengett ki a szomorú alkonyatba, amely gyorsan, vágatva surrant bele a téli est sötétjébe.

Hirtelen fülelni kezdett. Mintha megcsikordult volna a hó, lassan és könnyedén a Lipiboki felől egy árny mozgott, vagy a szél, ember, vagy kutya. Fülelt, elindult. Egy-két lépést tett a hidon, aztán futni kezdett. Futott a Lipiboki felé. A hid másik feléről is futott valaki feléje. Talán nem is futott, de ő úgy látta, hogy száll, száll, rohan az árny, egy meleg, barna kendő; piciny, sárgászöld kabátka, könnyű, vékony félcipő... Emilia.

— Csak egy pillanatra, nem, nem, nem akartam magával többé találkozni...

Remegett, majdnem leroskadott a hóba. A hadnagy elkapta a kezét, lehajolt és megcsókolta.

— Drágám, Goldowna Emiliám, hogy tehette ezt, három napja, és én hányszor, mindennap vártam, lestem itt a Lipibokiban.

— Tudom, tudtam...

— És mégis... Mondja, maga jó, hogy lehetett olyan rossz?...

— Rossz, rossz, tudom, rossz vagyok... De most isten áldja, megyek, visszamegyek.

Kiegyenesedett, nyulánk, friss teste megvonaglott, égő, boldog és szerelmes szemét ráemelte a hadnagra. A hadnagy melléje lépett, hozzásimult, két kezével a barna kendőn át megfogta a két puha, gömbölyű vállát, feléje hajolt és megcsókolta a száját. Emilia visszacsókolta.

— Milyen szép ez, óh, milyen jó, mondd, hogy szeretsz, szeretsz és ezért futottál ide, mert nem bírtad

tovább, ide kellett jönnöd, mert vártalak, menjünk, jöjj újra hozzám!... Ugy-e, nem félsz? Menjünk!...

— Nem, nem, soha többé, én oda, egyedül, milyen ostoba voltam! Most láttalak még egyszer, és elég volt, mennyire fájt, hogy én, Goldowna Emilia, igen, ki voltam én, és most itt a Bug hidján, veled, egy idegen tiszttel, ki vagy te, ki vagy te?

— Ki vagyok, ki lehetek? A tiéd vagyok és ez elég nékem, s ez elég néked, mit akarunk többet? Ki voltam, mit tudom én, itt vagyok, érted jöttem, messziről, hiszen tudod! És egyebet nem kell tudnod és egyebet magam sem tudok magamról...

Most örülten, bomlottan csókolták egymást. Az est hirtelen forró hullámokkal csapta meg mindkettőjüket, a téli fagyban lángolt perzselő arcuk, vad szemük és izzó vérük, a csókok parázsában elégett Emilia érzéki hangja, amint egyre unszolón és lázítva suttogta, hogy soha, soha, de nem mozdult, állt, állt, belesülyedt, beleomlott a férfiba, felzaklatott szenvedélye kiáhitott, érett pillanataiban.

— Menjünk, — unszolta forrón a hadnagy.

Emilia szótlánul tett egy lépést előre. Nem mondta, hogy megy, de azért elindult a város felé. Háttal a Lipibokinak. De hirtelen idegesen, megborzongva és rémült arccal fordult meg.

— Jöjj, menjünk, nem tudom hová, nem látod, a Matzkowna jön, undok, pletykás, gyűlölködő teremtés, meglát itt veled, holnap tele a város hazugsággal, a bűnömmel, kicifrázva, téged látott, lesett rád, s most utánad osont, rohanjunk!...

A hadnagy élesen nézett a közeledő árny felé.

— Talán nem is a Matzkowna...

De Emilia már futott, a hadnagy utána. Ugy röpült, alig érte el, barna kendője mint libbenő uszály sodródott

utána. Futottak a Bug hidján. A hó csikorgott, csak ez az áruló csikorgás neszelt azt estben, s mögöttük egy árny halk zizegése. Vajjon igazán a Matzkowna volt-e?

— A hid végén, — nyögte Emilia, — fordulj balra a cserje mögé s ott várd be, hogy ne lásson, aztán isten veled!

Most hirtelen megállt. A hid felé vezető uton egy másik fekete árny imbolygott. Jött, közeledett a hid felé. Emilia vacogva, halálsápadtan bámult a hadnagyra. Az arca egészen eltorzult hallatlan rémületében.

— Az anyám, az anyám! Ott jön, engem keres, jaj nekem, jaj nekem!

Odalépett a hid karfájához, megfogta a két kezével és hirtelen lendülettel belevetette magát a Bugba... Szemben az anyja jött vele, a halálos lelkiismeret, követte, kereste, üldözte, mögötte Matzkowna settenkedett utána, a halálos pletyka, hogy holnap kivégezze, s mellette a hadnagy... Egy pillanatig, vagy még annyi ideig sem tartott, a hadnagy is átvetette magát a hid karfáján. Emilia után ugrott. Mintha egy fekete árny suhant volna a hótömegek felé.

Majdnem derékig süppedt a hóba. Könnyű, omló, puha hótömeg vette körül. Lehajolt. Előtte mint alélt, szomorú virág feküdt Emilia. Még görcsösen fogta két kezével nyakánál a barna kendőt, arca mint a vakító, hófehér márvány világított ki az est nehéz feltjából, szeme bágyadtan csukódott le. A tiszt szíve erősen dobogott, ijedt fülét lehajtotta a lány szívére.

Megragadta a derekát, s lassan, óvatosan emelte kifelé könnyű hósíkjából. De nem mozdult. Valami bántó nesz szűrődött alá, hangok izgatott hullámozása, fázós lábak gyors topogása a csikorgó fahidon. Azok ott fenn találkoztak. Látták, vagy nem látták őket, együtt voltak, két pólus, egymásnak idegen, de most talán

egy cölban járók, szegény, görnyedt, becsületes anya, s a részeg dijnok irigykedő lánya, mindketten árnyak után lopódzva, amelyek talán csak ingerült fantáziájukban éltek... Néhány szó, topogás, aztán megint elhalkult minden.

A hadnagy keményen megvetette a lábát, kitaposta, kiszilárdította magának a hótalajt, csak néhány rétegnyi felület volt puha, alatta jég és megfagyott hó. Megragadta a lányt, megmozdult és elindult a part felé. A lány szive a szíven dobogott, arca ráborult erős vállára. Bukdácsolva, lépésben, kinosan és izzadtan erőlködve, fülelőn és kétségbeesetten dolgozta magát előre, lépésről-lépésre, gyengéden, hogy ne fájjon szegénynek semmi, sajnálkozón, hogy így történt, tört, ziháló szavakat sugdosva a boldogtalan kábult agyába. A lány halkán, szaporán lihegett, de nem szólt semmit.

Talán félóráig küzködött, a jég és hó torlaszain át törtetve előre, amig végül elérte a Bug lapos partját. A lány derékig csupa hó volt, felül a barna kendő, alul a fehérre varázsolt szoknya, mint egy mélyből kiemelkedett vízi sellő... A parton megállt, jól kifujta magát, aztán, mintha drága zsákmányát kellene elrejtienie valaki elől, rohant a Lipiboki kis háza felé. Most már mindegy, van-e otthon valaki, vagy nincs, találkozik-e az ismeretlen anyával, vagy nem, haza kell vinnie Emiliát, meleg ágyba kell fektetnie s meg kell ígértetnie vele, hogy többé, nem, soha többé ezt, vagy ilyet el nem követ életében. Miért, mi értelme volt? Nem tudott ezen rágódni, surrant, loholt előre, mint a hajsolt vad, jobbra-balra kémlelve, látja-e valaki, hogy lopja haza csatakosan alélt kedvesét...

Senkit sem látott. Benyitott a konyhába, a sötétben rátapogatott egy másik ajtóra is. Ott is sötét volt, ott sem volt senki. Emilia, mintha régi, régi kábultságból

ésmélt volna föl, lassan, csendesen talpra állt, halk, összefüggéstelen, ijedt szavakat mormolt, azt kérdezte hol van, mi történt vele...

— Én, én, én vagyok, itt vagyok melletted. Rettenetes.

A leány felfogta a szót, magába szívta, az ágyába küldte s a szívébe telepítette. Karját megmozdította, mintha bucsuzni akart volna, aztán rebbenve, csipogva, törötten sugta:

— Kérem, köszönöm, menjen, menjen, fáj, nem haragszom...

A hadnagy ráborult és megcsókolta. Megfordult és kisietett. Rohant a Bug hidjára s ott állt és várt mindaddig, amíg a Goldowna Emilia ablakából gyenge, halvány fény nem szűrődött ki a közönyös, lélektelen, téli estbe...

R eggel hat óra volt. Künn megint pihézett a hó, sűrű, könnyű pelyhecskék imbolyogtak, libegtek, csókolództak a levegőben, valami enyhe lagymatag derű szökött a város fölé, már az ablakból is érezni leehett, hogy nincs olyan hideg, mint amilyen az utóbbi napokban volt. A hadnagy arra gondolt, hogy ma újra iderendeli a szánt és vagy két órás utat tesz meg a környéken, Emiliát magával viszi, de hirtelen kinyílt az ajtaja és küldönc lépett be a szobába. Távirati parancsot hozott. A hadnagy föltépte az írást, kibetűzte a kusza vonalakból, hogy azonnal el kell indulnia a csapatával X. faluba s ott kell jelentkeznie... Ez a falu már beleesett a tűzvonalba.

A parancs felizgatta, oly váratlanul jött, éppen most, nem gondolt rá, szeretett volna még itt maradni, még egyszer látni valakit és még egyszer tépelődni, várni, szomorkodni tehetetlen, sötét, izzó estén a Lipibokiban... Még egyszer! És most minden itt marad, a szomoru, kedves fasor és a fasorban egy idegen lány. Vajjon idegen-e néki és szabad-e így éreznie, így gon-

dolnia, hogy idegen... És itt marad minden, ami véletlenül, isten tudja miért, vonzotta ide a lassan tova-
torló napok borongós és butító árjában, mégis itt,
mintha megpihent volna, ide kötötte valami, itt meg-
üledett egy kissé vágya, gondja, fájdalma és fel-feltörő,
ifju érzékisége...

Kihuzta magát, gyors egymásutánban adta ki paran-
csait. Azok odalenn megszokták már a váratlan indu-
lással járó tennivalókat, Pálfi is, Fröh örmester is meg-
bizható legények voltak a talpukon, a hadnagy már
feléjük sem nézett, tudta, hogy az indulás órájában
minden a legnagyobb rendben lesz. Visszament a szo-
bába, leült az asztal mellé és még egyszer átölelte
lelkével ezt a szobát, a szoba minden egyes kopott
tárgyát, a drága diványt, amelyen Goldowna Emilia
lihegett, az ostoba petroleum-lámpát, amely feliobbanó
lángjával elkergette innen, a piszkos ablakot, amelyen át
oly sokszor és oly tépőn bámult a Lipiboki felé, este,
amikor már hiába bámult, mert a sötétség miatt ugysem
látott semmit... Ült, papirost vett elő és írni kezdett.

Kedves Goldowna Emilia, — nem tudok és nem
akarok a tegnapi gondolni, milyen szomorú és milyen
forró est volt ez, miért történt a többi? Nem, nem
akarom ezt bolygatni, megtörtént és én ma innen már
elmegyek és talán holnap meg is halok, meghalok, mint
a kozák tiszt, akinek a sirja odakünn van az erdő
mellett, ahol én a fácánt lőttem... Sokat és sokszor
gondoltam önre, drága Emilia, az ön jóságos szemére,
az ön simogató, lágy kezére, ahogy a szegény nyögő,
nyöszörgő magyar sebesülteket gyógyíttatta a szokol-
szobában.... Igen, be kell vallanom, nehezen és fájdalmasan
vonszoló el innen magam, bár, meg ne ha-
ragudjék, én Galiciát nem szeretem, de innen, ebből
a félig leégett, alig lélekző, piszkos és beteg kis városból

mégis nehezen és nem szívesen megyek el. Szerettem volna még itt maradni, mert ennek a városnak van egy ezüsthégyű Lipibokija a vízparton, és ez olyan, mint a miénk otthon, a kis városban, sokszor azt hittem, hogy otthon vagyok, s ami itt van, leégett ház, befagyott Bug, tepsés és kétségbeesés, ágyudörgés, sok-sok szótalan sir: mindez csak érzékeny képzelet, amely azonnal eltűnt a semmiben, ha ott álltam a fehér házacska előtt, néztem a jég és a hó dorozmás felületét, a csillogó zuzmarákban reszkető fákat, csak úgy, mint otthon, boldog sihederségben, lelkemben és álmaimban a legszebb Goldowna Emiliával, talán otthon is így hívták már?... És most el kell mennem és többé nem látjuk egymást s ön nem lát többé engem, mert talán én is majd a Lipiboki közelében esem el és milyen szép és meleg lesz a sirom, ha Goldowna Emilia ülteti teli virágokkal!... És ön miatt is és más miatt is, nem tudom, úgy belelopták magukat a szívembe ezek az emberek, akikkel itt megismerkedtem, a tüdővésztes Schlei-fer, a szemtelen borbély, az áruló Matzkowna, a gazdag, fukar báró, akit nem is ismerek és az ön kedves, drága, becsületes anyja, akit szintén nem láttam soha. Elme-gyünk innen, drága Goldowna Emiliám és én emlékül itt hagyom önnek ezeket a kusza és könnyekkel tele-itatott sorokat, tegye a szívére és én is a szívemen hordom az ön levelét, amelyben azt írta: Viszontlátásra önnél... Milyen szép volt ez, milyen halhatatlan volt ez és milyen gyászos, hogy így, egyszerre... De erről ki tehet? Ott lenn az udvaron már szedelőzködik a csapatom, már sorba állnak, már hangos vezényszavak szűrődnek fel hozzám, már hallom, hogy nyérit a lovam, már indulnom kell! Oh, ha tudnám, hogy nem felejt el soha, vagy sokáig nem felejt el, mégis könnyebben és vidámabban ülnék lóra, de így!... Isten önnel, Gol-

downa Emilia, szép vöröskeresztes kisasszony, legszebb emlékem, aki égő és sugárzó nappal hintetted tele bárázdás homlokodat!... Mondjam meg utoljára ki vagyok, írjak ide egy szintelen, szürke, fénytelen nevet, talán olyat, amilyen a kozák tiszté is volt? Nem, ez fájna nékem, nevek fakó tompaságában elveszni, belefulni a hétköznapi sivár és ostoba fanyarságába... Ne nevéssen ki, én Bülbül hadnagy vagyok s egyebet nem tudok magamról mondani, mint azt, hogy Bülbül hadnagy nagyon, végtelenül szerette a kis Goldowna Emiliát...

Megcimezte a levelet s belesülyesztette a zsebébe... Jött az őrmester, jelentette, hogy a század indulásra készen áll, jött a lovász és jelentette, hogy a ló fel van nyergelve és jött Miska, felpakolva, mint egy kétpupu tevé, nehézkesen és cammogón és nem jelentett semmit. A hadnagy elővette a térképet, kikereste rajta a falut, ahová el kellett mennie, gondosan aláhúzogatta az utakat és pontosan megállapította, hogy a Lipiboki felé rövidebb az út.

Lement az udvarra, az őrmester keményen vezényelte a fejvetést, a hadnagy lóra ült, és lassu lépésben kocogni kezdett a Lipiboki felé. Még mindig esett a hó, finoman, enyhén, mint otthon, csaloga márciusban. Mentek, húzódtak a ropogós utakon a Lipiboki felé, senki nem bámult utánuk, senki nem intett nekik istenhozzádot, a házak szórtalanok voltak és ablakaikban egyetlen kíváncsi fej sem mutatkozott... Abból az irányból, ahol a falu feküdt, hirtelen élénk és mindjobban megerősödő ágyudörgés robajlott ide, a legények hidegen és érzéketlenül vették tudomásul, hogy valahol ma meleg nap készül... Átgyalogoltak a Bug hidján, a hadnagy hirtelen megállította a lovát, leugrott róla, az őrmesternek megparancsolta, hogy vezesse tovább

a századot, elővette a zsebéből a levelet, odaadta Miskának és azt mondta néki, hogy vigye a kis házba, várjon egy kicsit, ha netán irnának rá választ...

A század tovább sodródott a hópihés, szellőtlen szürkességben, Miska futott a levéllel, a lovász keményen fogta a kaparászó lovat, a hadnagy lehajolt a hóba, csupasz kezével a friss, szűz hóból hólapdát csinált s mintha virágot szórt volna, dobálni kezdte a Lipiboki fehér házacskáját...

OSZK

